

Bábel Balázs

Mindig úton

vagyunk

**Dr. Bábel Balázs metropolita,
Kalocsa-Kecskemét érseke**
2014 májusa és 2015 júniusa között
elhangzott beszédeiből szerkesztett válogatás

Szerkesztette:
Koloh Elek

Kecskeméti Wojtyła Ház Karitászi Könyvek

Szeretettel ajánljuk ezt a kötetet a kecskeméti
Szent Karol Wojtyła Barátság Központ Sorsközösségének,
valamint a sok száz rendszeres segítőnknek.

Pártolóinknak köszönhetjük,
hogy e könyv eladott példányainak árát
a szegények élelmezésére fordíthatjuk.

Könyvünk megjelenését támogatták:

Autóuniverzál Kft.
Bács-Kiskun Megyei
Építésszakmára
Bács-Kiskun Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
Charolais Kft.
Dimenzió Borászat
Ízfaktor Kft.
Júlia Malom
Kefag Zrt.
Kiskunfélegyházi Malom Kft.
Kremat Kft.
Korda Kiadó
Iovag Kenyeres Dénes nyá.alezredez, Kecskemét
Mátyás Király Gyógyszertár
Merkbau Kft.
Mizse Táp Kft.
Mizsevíz Kft.
Modinvest Kft.
Nagy Mihály
Orgovány és Vidéke Takarékszövetkezet
P&P Pékáru Kft.
Pax Gyógyszertár, Tiszakécske
Piarista Rendház Kecskemét
Royalsekt Kft.
Szabó Mihály
Tarapcsik Sándor könyvkötő mester
Temesvári Család
Ver-Bau Építőipari Kft.

Legfőbb törvény a lelkek üdvössége

Pap, főpásztor, egészséges lelkű, derűs, nagyvonalú, igaz magyar ember. Egyéniségét a keresztény evangéliumi üzenet termékenyítette meg és a haza földje, a magyar vidék érlelte. Egész lényéből és megnyilatkozásaiból a természetesség árad, mert a természettől el nem szakadt soha gondolkodásában, mentalitásában. Jézus hasonló módon tanít, hiszen a korabeli palesztin táj képeiből indul ki példabeszédeiben. Ő is, miközben szolgálatának helyszínére utazik, csodálja az Isten alkotta teremtet világ szépségét (szőlős kerteket, búzamezőket, alföldi homoki talajt, gabonatáblákat, legelésző bárányokat), s amikor tanítani kezd, lelke már ezekből az élményekből forrászik. Így meg tudja szólítani hallgatóit, akiket ugyanez a szeretett Kárpát-medence formált.

Elmélkedései mögött ott van az ott-hon légköre, a magyar ember lelke, a volt piarista diák neveltetése, a Központi Papnevelő Intézet spirituálisának lelkisége, a főpásztor egyházmegyéjét ismerő széles látókörűsége és élettapasztalata. Nem szakad el a valós élettől akkor sem, amikor teológusként Bibliát idéz.

A pap életének egyik sajátos vonása, hogy gyorsan kell váltania, hamar kell beilleszkednie más és más közösség hangulatába, ünnepébe. Temetésből jegyes oktatásra, betegellátásból hittanórára érkezik és azonosul az ott lévők lelkületével. Mennivel inkább így van ez egy főpappal, aki a legkülönbözőbb témákban és helyszínen nyilatkozik meg betoppánva, egy nap akár többször is. A kötet azért is érdekfeszítő, mert nemcsak a liturgikus év körét érinti éjjeli misétől az epifánia ünnepén át nagyböjtig és búzaszentelőig, hanem a lelkipásztori látogatások sorába is betekintést enged.

Plébánosi beiktatás alkalmával paptestvéri szeretete válik az olvasó számára átélhetővé. Máskor a munkatársaknak, karitás szervezőknek ad történeti áttekintést az egyház szeretetszolgálati tevékenységéről, további tettekre bátorítva őket. Ismét más alkalommal hittanósokhoz szól sportolimpiájukon.

Az emberek joggal várják el, hogy azoktól, akiket Jézus a maga nevében küld övéihez, eligazítást kapjanak az élet nehéz helyzeteiben, fontos kérdéseiben. Egyéni és a közösségi életünknek nincs olyan területe, amelyre nézve Urunknak ne lenne mondanivalója. Ezért az egyház hivatott és avatott tanítójának közvetítenie kell az üzenetet, az evangéliumot. Így egy püspök szavára különösen érzékenyen figyelnek a hallgatók, s igényelik az általánosságoktól elszakadni kész, mélybe tekintő, igaz szavakat. A keresztény nép hitérzéke képes biztos ítéletet alkotni a beszélőről és beszédéről. Különösen fogékonyan olvassuk tehát az érsek atya tanítását az emberi egzisztencia alapvonásáról: mindig úton vagyunk. A hazaszereget kérdéséről mondtak a kommunista diktatúra történelmi kontextusában, de tágas dimenzióban szemlélve minden nemzedék számára emlékeztetések: „tesszük a kötelességünket, ez az igazi hazaszereget”.

Ismerve a küzdelmeinket, reálisan látva a mai társadalom visszáságait mégis mer beszélni a derűről és föltárni a lelki örömök forrásait. Meghatározza a tudás értékét és a béke jelentőségét életünkben. Megnyilatkozásaival meri fölvetni a kérdéseket, és keresi a válaszokat az evangéliumi tanítás fényében. Ezért is vállalja a megszólalást közérdekű kérdésekben, szembenézve akár az ellentmondással is. Külön köszönet ezért neki!

Az előzőekben elmondottak igazolják, hogy jelen kötetben nem egyszerűen prédikációgyűjteményt vehetünk a kezünkbe. Sokkal többről van szó. Egy hiteles pap, egy a rábízottakért felelősséget érző főpásztor átdolgozza szívében a katolikus egyház tanítását, amellyel töltekezhetünk. Így a kötet tartalmára is érvényesek az idézett sorok: „Mit ér a szó, ha nem igaz? / Mit ér a szó, ha nem vigasz?”

Szívből ajánlom tehát e gyűjteményt minden hívő és nem hívő honfitársunknak, aki mélyebbre akar hatolni az igényesebb lelki életben!

Osztie Zoltán
plébános

Sorozatunk negyedik kötete

Megszívelve a régi népi bölcseletet, miszerint a szó elszáll, az írás viszont megmarad, könyvkiadónk elindított egy új sorozatot négy évvel ezelőtt. Az első kiadás azokat az interjúkat fogta csokorba, amelyek dr. Bábel Balázs érsekkel korábban készültek. Jórészüik a Gong Rádió Hitvallás című periodikájában hangzott el. A következő esztendőben már azokból az érdekesebb, külön figyelmet érdemlő beszédekből adtunk válogatást, amelyeket az előző hónapokban tartott főegyházmegyénk metropolitája. Sorozatunk folytatásaként most a 2014 májusa és 2015 áprilisa között elhangzott előadásaiából, prédikációiból adunk közre egy szerkesztett válogatást.

Bábel érsek atya rendíthetetlen hite és hatalmas munkabírása mára legendássá vált szűkebb környezetünkben. Gondoljunk csak bele! Miközben a szakrális kegyhelyek felújításának, új plébániák, emlékhelyek építésének lelkes támogatója – a kecskeméti Porta Egyesülettel karöltve –, számtalan egyéb karitatív tevékenység aktív résztvevője évek óta. Többek között a Wojtyła Ház egyik alapítója, lelki támogatója. Ugyanakkor hatalmas terhet vállalt a kalocsai főszékes-egyház rekonstrukciójának elindításával, hosszú évekre leterhelve egyébként sem egyhangú mindennapjait. Közben folyamatosan látogatja a főegyházmegye plébániáit, gazdasági-személyi kérdésekben dönt, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia állandó tagjaként jelentős feladatköröket lát el, egyházi lapokban, folyóiratokban publikál... És mindehhez tegyük hozzá a különböző ünnepeken, egyházi vagy civil eseményeken, rendezvényeken mondott prédikációit, előadásait, amikben nem feledkezik meg a gondokkal-bajokkal terhes mindennapjaink változásairól sem, miközben szavaiban visszacsengenek a prófétai örök igazságok.

Sorozatunk szerkesztője, Koloh Elek elmondása szerint, a bőség zavarával küzdött ebben az esztendőben is, amikor az elmúlt néhány hónapban elhangzott számtalan érseki beszéd hangfelvételei közül 2015 áprilisában kiválasztotta azt a tizenhetet, aminek szerkesztett változata ebben a kötetben olvasható. Mert Kalocsa-Kecskemét érseke valóban Szentírásnak veszi a Biblia alábbi sorait is:

Dr. Bábel Balázs és Farkas P. József

„Aki a prófétálást kapta, tegyen tanúságot a hit szerint, aki tisztséget kapott, töltse be tisztségét, aki tanító, tanítson, aki a buzdítás ajándékát kapta, buzdítson, aki játékoskodik, tegye egyszerűségben, aki előljáró, legyen gondos, aki irgalmasságot gyakorol, tegye örömet.”

Nincs kétségem a mai napig sem az írott szó erejében. Ami méltó a megmaradásra, azt bűn lenne az enyészetnek hagyni.

Farkas P. József
kiadó, sorozatalapító

Ne féljetek, nagy örömet hirdetek!

Ma reggel öt óra után valakitől kaptam egy sms-t. Örömmel üzen-
te Angliából, hogy éjfél előtt megszületett az unokája. Gratuláltam
neki, majd az időzónák felől tájékozódva visszaírtam, hogy magyar
idő szerint ő már karácsony vigliáján született. Igen örvendezett
az illető – hiszen magyar gyerekről van szó –, hogy karácsonyhoz
köthető az unoka születése. A tény a fontos, és nem az idő. Az or-
todox keresztények később, a Julián-naptár szerint tartják, mi pe-
dig Nagy Szent Gergely pápa szerinti időben a karácsonyt, ami még
így is bizonytalan. Bizonytalan, mert az évet sem tudjuk pontosan,
nemhogy a hónapot és a napot. Nem is ünnepelte először a keresz-
ténység karácsony napját, annyira betelt Jézus feltámadásának az
örömeivel.

Évszázadoknak kellett eltel-
ni, amíg azt mondták: a kez-
detet is ünnepeljük meg, hi-
szen az Evangéliumokból
tudjuk, hogy Jézus Betlehem-
ben született! De mint liturgi-
kus ünnepet, december 25-
én csak a III-IV. századtól ün-
nepelte a kereszténység. On-
nantól kezdve magának az
ünnepnek is nagy története,
nagy diadala van a mi kultú-
ránkban, keresztény múl-
tunkban, mert annyi gondo-
lat, annyi misztériumjáték,
pásztorjáték, irodalmi és ze-
nei mű, annyi megjelenítés
kapcsolódott hozzá, hogy
nincs is másik ennyire bájos,

ennyire szívet melengető jelenség a világban, mint Jézus születésének az ünneplése. Jóllehet, ott a rideg valóság, hogy nem kaptak helyet a szálláson és istállóban született, s igaz volt rá, amit később az apostol Szent Pál mondott, hogy Jézus Krisztus megalázta magát, fölvette a szolga alakját, s hasonló lett az emberhez. De az anya és gyerek kapcsolata a jó érzésű embereket mindig örömmel tölti el. Az élet születése egy új kezdet, egy új lehetőség sok-sok szállal összekötődve. Mert amikor valaki megszületik, nagyon sok kapcsolatot teremt rögtön a meglévő világgal, mert valakiből szülők lesznek, valakiből nagybácsik, nagynénik, unokatestvérek, vagyis egy gyermek születése által igen sokan érintve vannak.

Jézus születése minden embert érint, mert egy lett közülünk, és a születésével megjelenő üzenet, mondanivaló már akkor meghozta az emberiség számára a reményt és az üdvösség ajándékát. Amit akkor az angyal mondott a pásztoroknak, az megszívlelendő, mert az egyik egy parancs, a másik pedig a jó hír, az Evangéliumnak a hirdetése. Miután az Evangélium olyan könyv, ami mindig időszerű, a Betlehem pusztáján elhangzott felszólítás, hogy ne féljetek, nagy örömet hirdetek nektek – az a mai napig nekünk is szól. A pásztó-

rok rémülete az éjszaka nagy fényességében, egy egyszerű félelem volt. Az embert sokkal több félelem, sokkal több riadalom kíséri élete folyamán, és nem tudja, hogy mikor mi vár rá, mit hoz a jövő. Nagyon sokak életérzésében benne van a félelem. Benne van nemcsak a háború és éhínség sújtotta országok életében, hogy holnap milyen nehézségekkel kell megküzdeniük, hanem ott is, ahol viszonylagosan béke van és kiegyensúlyozottabb a világ. Lappang a szívekben és sokszorozódik a gondolatokban. Mondják, hogy a mai fiatalságnak a tétovasága, a házasság és a gyermekvállalás elodázása, a hivatás választással kapcsolatos bizonytalansága azért van, mert sok fiatal fél az élettől. Annyi hatás éri, az élet oly bonyolulttá vált, hogy nem mer elköteleződni, mert nem tudja, hogy megfelel-e majd az elvárásoknak. A jövő kibogozhatatlansága és a mai élet összetettsége sok emberben generál félelmet. Ezért szól nekünk máig az üzenet: Ne féljetek! De ez nem olyan biztatás, mint amikor valaki a másik embert bátorítja, miközben ő maga is fél. Itt az Isten szól hozzánk, hogy ne féljünk, mert Ő velünk van, és az üzenet örömmel folytatódik: Megszületett Megváltótok, a Messiás Dávid városában!

Ezt már értették a pásztorok, hiszen az akkori világban már élt a Megváltó utáni vágy a pogány népeknél éppúgy, mint a zsidóknál. Mire vonatkozott az ő Megváltó utáni vágyuk? A Messiásnak miért kellett eljönnie? Mert addig az ember a nagy alapvető kérdéseivel egyáltalán nem tudott megbirkózni. Elég csak a zsoltárokra gondolkunk, amikor azt mondja a zsoltáros: Ha bűneinket fölrovod, ki állhat meg előtted Uram? S a másik gondolat: A sírban már nem dicsőít Téged senki. Ugyanis akkor, amikor a zsoltár fogalmazódott, nem hittek a halálon túli örök életben. Valamiféle árnyéklétben igen, de a halálon túli életnek nem volt még hite. És ez a kettő, lidércnyomásként nehezedett rájuk. Ahogy valójában ma is azokra, akiknek még nincs hitük. A bűnnel sem tud mit kezdeni önmagában az ember, ha nincs egy olyan fórum, ahol feloldozást nyerhet. Akkor megmarad a tagadás állapotában, vagy a bűntudat és a depresszió kínozza. A hit az élet értelmének igazi célját mutatja meg. A Megváltó a nagy rabságból kimentett bennünket, rámutatva arra, hogy a halál nem az utolsó szó az emberi létben. A rabság sokféle lehet a földi létben. Ne csak a rácsokra gondoljunk, a szenvedélybetegek is rabságban élnek. De a legnagyobb rabság éppen az a gondolat, hogy a halállal minden lezárul, s a küzdelmeinknek, a fáradozásainknak nincs is értelme. Éppen ezért az üzenet már akkor felcsillan-

totta Jézus Krisztus küldetését, az igazi szavát hozzánk, hogy Ő a feltámadás és az élet. S ezért már a gyermek Jézusban is ott van az a Messiás, aki a teljes üdvösséget elhozta hozzánk. Az ortodox ikonfestészet ezt úgy érzékeltette, hogy a kisgyermeket Mária karján gyermek méretűnek festette, de a feje általában egy felnőtt emberé, mert ők ezzel azt a gondolatot festették meg, hogy abban a csöppnyi gyermekben is ott volt már a világ megváltója, aki számunkra örömet és végső megoldást hoz az életre.

Karácsony – szoktuk mondani – a szeretetnek, a családoknak, s végül is a boldogságnak az ünnepe, mert boldog karácsonyt kívánunk egymásnak. Ám a boldogságnak és az örömnak nagyon nagy palettája van. Kis dolgoktól kezdve a nagyokig, amelyek általában mindig személyes kapcsolatokhoz fűződnek. De itt maga az Isten lép a boldogságunkba, ahogy el nem múlóan akarja nekünk adni az Ő személyes szeretetét. S ez az igazi boldogság és öröm, ami akkoron és most is megszólít bennünket karácsonykor, amikor az Úr 2014. évi születését ünnepeljük. Tartsunk egy kis csendet ezekben a napokban. Bennünket milyen félelmek izgatnak? Gondolkodjunk el azon, hogy ki ad ezekre igazi megoldást, és mi az életünk valóságos öröme. S kérjük azt a kegyelmet, mert a karácsony, az Isten nagy ajándéka számunkra, kegyelem formájában, hogy a félelmeink feloldódjanak, és az öröm igazán elérje szívünket. Az az öröm, ami el nem vehető. Úgy emberi, hogy egyszerre isteni. És ekkoron megértjük azt, hogy az Evangélium miért örökké időszerű. Mert mindig úgy szól, mintha most hangzott volna el. Hangozzék el számunkra is az angyal szava: Ne féljetek, nagy örömet hirdetek, megszületett a Messiás Dávid városában!

*Kalocsa, Szent József Zárda templom, éjféli szentmise,
2014. december 24.*

Negyed évezredes bajai templom

Egy templom életében is jelentős nagyságú időszak 250 év. Nemcsak Krisztus királyt, hanem ezt a negyed évezredet is ünnepeljük most Baján, a belvárosi Szent Péter és Szent Pál apostolok templomában. Mint tudjuk, nem az első templom ez ezen a helyen. A török hódoltság után másodikként épült fel, huszonkét év alatt. Szilárdan áll, azóta is, bár sok-sok vihart látott. A védőszentjei Szent Péter és Szent Pál. Egyik a szilárd sziklát juttatja eszünkbe, a másik az apostoli küldetést, a missziót, és mindegyiknek a forrása maga Jézus Krisztus. Ő az a szegletkő, akit az építők elvetettek – mint ahogy a mi Urunk mondta –, és mégis élő kővé vált, szegletkővé, aki az Atyától kapott küldetését átruházta. S ezért vagyunk itt mi is a mai szentmisén, mert amióta Ő a mennybe ment, mindig voltak emberek, akik a küldetésnek eleget tettek és továbbadták a jó hírt.

Ez az ünnep mintegy összefoglalója, gyámköve az egyházi évnek, s magának az Isten országa gondolatának, hogy Jézus Krisztus királya a mindenségnek. Biblikus eredetű ünnep. Éppen Jézus perében hangzott el a kérdés, hogy: Király vagy? S Jézus válaszolt: Igen, király vagyok, de az én országom nem e világból való. A Biblia nem maradt meg eredeti első kiadásában, papiruszában, mindig újra lemásolták, de a számunkra legkorábbi bibliai papirusz, az úgynevezett Chester-Beatty papirusz Krisztus születése után 130-ból

ezt a részt őrizte meg, vagyis az újszövetségi Szentírás legelső változatából olvasható.

Az ünnep egyházi méretekből nézve újkeletű, hiszen 1925-ben rendelte el XI. Pius pápa. Akkor sokan azt mondták, hogy az egyház mindig fáziskésésben van, hiszen most omlottak össze a különböző királyságok, cárságok, császárságok és trónok. Úgy igaz, a megelőző gyilkos háború megváltoztatta Európa térképét, de éppen az a száz évvel ezelőtti kiégett háború mutatta meg, hogy a népek vezetői nem képesek békésen fenntartani a rendet a különböző nemzetségek és népek között. Nagyon-nagyon sok halottja – több mint tízmillió – lett ennek a gyilkos háborúnak. Jézus Krisztus királysága nem ilyen. Szellemi és lelki, s az Ő királyságában minden nemzet, minden nép ott lehet. Baja is jó példa erre, hiszen ebben az egykoron több nemzetiségű városban a magyarok, a németek, a délszlávok – vagy ahogy itt mondják, bunyevácok – békében éltek egymás mellett, s ez a templom mindenféle nemzetiségnek békésen helyet tudott adni, mert Krisztus országának törvénye nagyon röviden összefoglalható az Isten és emberszeretet parancsában. Ezt a legegyszerűbb ember és a gyerek is megérthette, megértheti.

Jó, hogy nem földi országot alkotott Jézus. Én még nem találkoztam olyan jogásszal, aki meg tudta volna mondani, hogy Magyarországnak hány törvénye, hány paragrafusa van. Állítom, hogy még az

alkotmányjogászokon is kifog ez a kérdés. Mi lett volna, ha így rendezte volna be Jézus az országot? Ott sem tudtunk volna eligazodni. De miután azt mondta, hogy az Isten és emberszeretet a legfontosabb, mindenki megjegyezheti, bár nem könnyű sokszor teljesíteni, de ez lesz a mérce ebben az országban, és mint hallhattuk az evangéliumi szakaszból, a végítéletnek is ez lesz a mércéje. Az Isten szeretetét mi az emberszeretet által tudjuk megmutatni, s az Isten szeretetre azért is szükség van, hogy erőt kapjunk az emberszerethez, mert azt sokszor nem könnyű gyakorolni. Nagyon nehéz, főként olyan emberekkel szemben, akik ellenségesek, rosszindulatúak. Turgenyev írta, hogy Jézus Krisztus arca valamiképpen minden ember arcához hasonlít. Hogy könnyebb legyen benne meglátni Jézus Krisztus arcát, és segíteni rajta, mert a végítélet már csak két utat ismer: a halál pillanatában valljuk, hogy még lehet egy tisztulás állapota, de a végítéleten már csak jobbjára és baljára kerülhetünk az Úrnak. Nincs köztes állapot.

Láttam a televízióban A tartótiszt című filmet. A késő esti órákban vetítették ezt az érdekes, tanulságos dokumentumfilmet egy olyan tartótisztról, aki merte vállalni az arcát, a nevét és bevallottan egész életét arra tette fel, hogy ügynököket szervezzen be az egyház ellen. S amikor kérdezték tőle, hogy miként tekint vissza erre az időszakra, akkor azt mondta: Most már látom, ez hiábavaló dolog volt. Felesleges volt a sok-sok titkosított akta, hiábavaló volt az egész élete. Az Isten előtt viszont nincs hiábavalóság. Vagy jó tett vagy gonosz tett van, mert amit mi hiábavalóságnak is tartunk, az még lehet jó, de lehet rossz is. Mikes Kelemen, amikor visszagondolt arra utolsóként rodostói száműzetésében, hogy mennyi időt eltöltött ő ott a bujdosó fejedelem mellett, majd pedig fogyatkozó társai miatt végül egyedül, arra a megállapításra jutott, hogy ez mind hiábavaló volt. De hívő ember lévén hozzátette: felesleges volt írni, hogy hiábavaló volt, mert az Isten útjában nincs hiábavalóság. Amiket mi hiábavalónak tartunk – betegségek, próbatételek – azok még Isten előtt lehetnek jók. De ha mi hiábavaló emberi tetteket teszünk, ami a gonosztságot akarja megvalósítani, az mindenestől rossz. Az Isten előtt az utolsó ítéleten már csak szeretet van, vagy gyűlölet. Ezért nagy a tétje Isten országának és építésének. Jézus így mondta: „keressétek elsősorban Isten országát és az Ő igazságát, a többi mind hozzáadatik nektek.” Egy Szentírást magyarázó hozzáfűzte: ne keressétek az Isten

Loyolai Szent Ignác

országát, a többi is elvételük tőletek. Tehát azt sem nyerte meg. Most mi egy olyan világban élünk, hogy nem az Isten országát építik sokan, hanem gerjesztett gyűlöletet, gerjesztett rosszsindulatot. Valamiképpen a gonoszság arca rejtőzik mindegyikük mögött. Így elveszítjük még a jelen életünk harmóniáját, boldogságát is. Aki az Isten országát keresi, annak mindig építeni kell gondolatában, szavaiban és cselekedeteiben.

Loyolai Szent Ignác, amikor megalapította a rendjét a tridentinai zsinat után, az akkori időknek még olyan harcai voltak, hogy zászlók alá sorakoztak a hadseregek. Akkor ő feltette a kérdést: Te kinek a zászlaja alá állsz? Jézusé, vagy a gonosz lélek zászlaja alá? Mert nincs más mód, hogy te keresztény legyél, színt kell valanod! – A mai időkben sokszor ez az érzésünk, hogy mi, keresztények nem vallunk színt, nem akarunk az Isten országáért minden erővel küzdeni. Márpedig ez is felszólítás Jézustól, hogy Isten országa erőszakot szenved, s az erőszakosok ragadják el azt. Nem

az iszlám állam formáján gondolta Jézus, hanem a magunkon tett erőszak, az önmegtagadás, a lelki erőszaknak a módján, hogy így küzdjünk az Isten országáért, ahol Jézus éljen és uralkodjon.

Krisztus király a mi életünkben? – kérdezhetjük. A szerzetesek megkapták alapító atyjuktól a regulát, ami abból a szóból származik, hogy királyocska. A jó szerzetes, ha megtartotta a regulát, akkor, mint király élt a szívében a szerzetesrend törvénye, ami legtöbbször a Szentíráson alapult. Király-e a szívemben Jézus Krisztus? – Fel kell tenni ezt a kérdést magunknak, mert akit megkereszteltek, az eredendően Krisztus zászlaja alá állt. Nekünk öntudatosan kell Jézus mellé állnunk földi életünkben, hogy szelíd uralma, szelleme, lelkisége terjedni tudjon környezetünkben és a világban.

Szép ünnep Krisztus király ünnepe, mert Ő azt akarja, hogy minden alattvalója testvérként hozzá kapcsolódjék és szívében éljen. Annyiszor mondjuk imáinkban: Élsz és uralkodol... Hát uralkodjék Krisztus a mi szívünkben, különösen e templom nagy jubileumának ünnepén, miközben az Ő zászlaja alá állunk.

*Baja, Belvárosi Szent Péter és Pál apostolok templom,
2014. november 23.*

Segíts, hogy segíthessünk!

A karitásznak most ez a jelmondata: Segíts, hogy segíthessünk! Elsősorban Istent kell így megszólítanunk. Nem véletlen, hogy a püspöki záró áldásban mindig benne van, hogy: Segítségünk az Úr nevében! A zsolozsmában meg ezt kérjük: Uram, siess segítségemre! A Szentírás úgy mutatja meg Istent már az Ószövetségben is, hogy az embert segíti ügyes-bajos dolgaiban, s leginkább abban, hogy az üdvösség terve valóra váljék. Ezt szolgálja a Főparancsolat, az Isten- és emberszeretetnek a törvénye, de ezt szolgálja Jézus egész tanítása, Evangéliuma, Hegyi beszéde, nyolc boldogsága. Isten, emberek által segít sokszor rajtunk, mert Ő mondja, Jézus, hogy: Amit egynek a legkisebbek közül tettetek, nekem tettétek. S ezért kéri mindazokat, akik hisznek benne, akik követik Őt, hogy az Ő szerepével járjanak a világban.

Az isteni segítség emberek által is meg tud valósulni, és kell, hogy megvalósuljon. Amit végül Istennek adunk, alapvetően tőle kaptuk. A görög liturgiában énekeljük is: Tiedet, tiedet, a tiedből ajánljuk fel néked! – Amit Isten adott nekünk, azt a mi képességeink által ki tudjuk fejleszteni, s valamiképpen ezt adjuk vissza. A szentek, a történelemben tovább élő Krisztus képviselői ugyanezt tették, ahogy Jézusról megállapítja az Apostolok Cselekedetei, körüljárt jót tevén.

A mai nap szentje immár a szentté avatott XXIII. János pápa – aki re még az idősebbek emlékeznek is – ezt tette. Ő maga szegény paraszti családból származott, megismerte a szegénységet, de még úgy is, mint nuncius. Az Anyaszentegyház számára nagyon távoli vidékeken is nehéz helyzetekben volt a pápa képviselője, így többek között Szófiában, ahol óriási volt az elmaradottság, hiszen Bulgária hosszú évszázadokon át török fennhatóság alatt sínylődött. Ott mind a hit, mind az anyagi szükségletek szempontjából nehéz helyzetbe került Angelo Roncalli, a későbbi XXIII. János pápa. S amikor az Anyaszentegyház élére került, akkor az első megnyilvánulásai, de méginkább az enciklikái, éppen ebből az élményből forrásoztak. A Mater et Magistra, az anya és tanármester igazában az Anyaszentegyházra vonatkozik. Ő ebben a szociális enciklikájában összegyűj-

Sonkaszentelés a Wojtyła Házban

tötte elődeinek – XIII. Leónak, XI. és XII. Piusnak – számos megnyilatkozását, de azzal a többtel, amit addig még így senki nem vett föl, hogy az éppen szabaddá vált államokat, a fejlődésben lévő országokat a gazdagabbak segítsék. A hatvanas évek voltak azok, amikor a gyarmatbirodalmak egymás után megszűntek, és olyan államok keletkeztek, amelyeknek nem volt sem a vezetésben, sem semmilyen szervezettségben tapasztalatuk, ennél fogva sokszor rosszabb helyzetbe kerültek a felszabadulásuk után, mint előtte voltak. Meggyőződése volt, hogy ezeken az országokon segíteni kell, nem azt mondani nekik, hogy önállóak lettetek, most már gondoskodjatok magatokról. Egyébként ezt tette Szent II. János Pál pápánk is 2000-ben, amikor kérte a világot, hogy az eladósodott államok tartozásainak legalább egy részét engedjék el, mert különben tele lesz feszültségekkel a világ, mint ahogy ezt láthatjuk is... S a *Pacem in Terris* nagy enciklikájában, amikor kis híján múlt a '62-es kubai válság idején, hogy újra kitörjön egy világháború, akkor pontosan ezt mondta a pápa: „Keressük, ami összeköt, ne azt, ami szétválaszt bennünket! Az igazságosságot és a szociális tetteket egyformán gyakoroljuk, kicsiben és nagyban egyaránt!”

A Magyar Caritas Hungarica, jóllehet országos szervezet, így hála Istennek, a mi egyházmegyénkben is vannak elkötelezett tagjai. Mi tudatában vagyunk annak, hogy egy cseppet tudunk csak a tenger vízből kimeríteni, vagy annyit hozzátenni a mindenféle emberi szükségletek felszámolásához. De ahogy Boldog Szent Teréz anya mondta, ha ezt a cseppet nem tesszük meg, akkor a tengerből is az hiányzik. Itt egyrészt a személyes felebaráti szeretetre és a közösségi szervezetekre alapozva, bele tudunk kapcsolódni az egyházmegyénk, illetve Bács-Kiskun megye szintjén a segítségnyújtásba. Ami nem csak abból állhat, hogy a rászoruló családoknak alapvető élelmiszereket gyűjtögetünk és azt átadjuk, hiszen vannak lelki szükségletek is. Hiszen az összes más betegsége nem költünk annyit, mint a depresszió, a mentális problémák, az ember pszichikai sérülései következtében fennálló betegségekre. A klasszikus erkölcstan a felebaráti szeretet testi és lelki cselekedeteire épül. Jézus azt mondja, éhes voltam, ennem adtatok. De beszél a lelki cselekedetekről is: a tudatlanok tanításáról, a kételkedők jóra intéséről, a szomorúak vigasztalásáról, a sértések megbocsátásáról. A jó tanács adása is lehet segítség egy-egy nehéz helyzetben.

Példa az elmondottakra XXIII. János pápa élete. Az egyik állomás helyemen, Pestújhelyen élt egy öregember, aki személyesen ismerte őt. Még a bácsika nevére is emlékszem, Lauber Miksának hívták. Az első

Adventi ebédoztás Kecskemét főterén

világháború után nagy volt a munkanélküliség, ami elől Dél felé vándorolt. Végül Szófiában kötött ki, ahol mozigépész lett. Abban az időszakban Angelo Roncalli ugyancsak a bolgár fővárosban volt nuncius. Aki gyakran eljárt a város mozijába, és szokásához híven mindenkivel beszélgetett, a mozigépésszel is. Lauber Miksa elmondta neki, hogy igazából magyar, a munkanélküliség elől menekült ide öt éve.

– Mi van a szüleivel? – kérdezte tőle a későbbi pápa.

– Messze vannak, öt éve nem találkoztunk.

– Látogassa meg őket! Menjen haza, erre nagyon kérem!

Lauber Miksa megfogadta a tanácsát és hazajött. Megtalálta a szüleit, és hamarosan munkát is kapott, és minden jóra fordult. Csak később tudta meg, hogy nem más volt az ő jó tanácsadója, mint aki nem sokkal később XXIII. János pápa néven lett közismert a világban.

Egy-egy jó tanács sok mindent el tud igazítani mások életében. Persze, nem lehet csak úgy osztogatni a tanácsokat, hogy én megmondom neked a tutit, hanem mindig keressük közben arra a kérdésre is a választ, hogy a helyünkben mit mondana Jézus Krisztus. Szentlélek által mit tudnék mondani az illetőnek, ha engem megkérdeznek? – Ez is lehet a felebaráti szeretet gyakorlása, nem beszélve a türelemről és a jó szóról. Mert ezek is lehetnek egy másik ember számára fontos mentőövek. S megdöbbenő, hogy a rosszat, a pletykát, a rágalmat sokkal könnyebben és gyakrabban mondják el az emberek, mint a jó szót, a dicséretet, az elismerést, a másokról való pozitív vélekedést. Ez is lehet egyfajta karitás, különösen a mi világunkban, ahol éppen attól szenvedünk sokat, hogy emberek ki vannak téve mindenféle támadásnak, s esetleg nincs, aki megvédje őket, még a jó szó segítségével sem. Szent Pál szerint, ami épülésre szolgál, azt mondjátok. De épülésre csak az szolgál, ami igaz és vigasz is. Egy erdélyi költőnek van egy szójátéka: „Mit ér a szó, ha nem igaz? Mit ér a szó, ha nem vigasz?” Tehát a felebaráti szeretet gyakorlásával egyrészt tanúságot teszünk, másrészt sikerülhet környezetünkben kiterjeszteni a szeretet civilizációját. – Ezért imádkozzunk, kérve XXIII. János pápa közbenjárását!

Lakitelek, a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye karitász szervezeteinek találkozója, 2014. október 11.

Nagyböjti szentmise Hajóson

Jézus megkísértésének hagyomány szerinti helye a Szentföldön kicsit hasonlít a hajósi tájra. Van egy alföldies része, egy pusztaság, s ahol a dombok húzódnak, annak helyében egy egészen magas hegy áll, aminek az a neve, hogy Jebel Quarantel (negyven napnak a hegye). Megőrizte az emberek emlékezete, hogy elment Jézus a pusztába, ami a zsidók emlékezetében egyszerre volt az Istennel való találkozásnak, illetve a próbatételnek és a megkísértésnek a helye. Mert ha felidézzük a negyvenévi vándorlást, akkor a zsidók ott egyrészt megkapják a törvényt, találkoznak Istennel Mózes által, de ugyanakkor kísértésnek, próbatételnek is ki vannak téve. Hiszen zúgolódtak, hogy miért is jöttek el Egyiptomból, bár ott rabszolgák voltak, de biztosítottabb volt az életük, mint itt, a pusztaság kietlenségében.

Volt tehát egy ilyen háttere is a jézusi elvonulásnak, de még inkább egy másik szörnyű esemény emlékét idézte. Ugyanis a Negyven nap hegyén valamikor volt egy vár a makkabeusi időkben, a Krisztus előtti II. században. Egy Ptolemeus nevű kis uralkodó roppant gőgös és gazdag ember volt, tele arannyal, ezüsttel. A Makkabeusok könyve azt írja, Simon főpapot meghívatta két fiával együtt. A zsidóknál a főpap a társadalmi élet vezetője is volt. Mivel hatalomra tört Ptolemeus, ezeket egy vacsorán lerészegítette és

meggyilkoltatta őket. Benne van az ószövetségi Szentírásban. Egy latin közmondás szerint: *genius loci*, vagyis: a hely szelleme kísért. (Máig mondjuk ezt, mert ha egy házban például valamikor gyilkosság történt, azt sokáig emlegetik az emberek, sőt, el sem lehet olyan házat később adni, mert valamiképpen irtóznak tőle.) Egy ilyen történelmi emléknek a kísértése ott volt Jézus gondolatmenetében is. Akinek – az Evangéliumokból tudjuk –, hatalmat, gazdagságot, hírnevet ajánlott a Sátán, ha megteszi mindazt, amit mond neki. Jézus visszaveri a kísértőt és ezáltal győz már az első menetben is. Ahogy később véglegesen a kereszten, amikor a gonosz lélek sugallja a katonáknak: „Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!” Mint ahogy korábban mondta neki a gonosz lélek, ha Isten Fia vagy, vedd le magad a templom tornyáról, nem lehet semmi bajod. Jézus mindig győzött a kísértő felett, miközben – az apostoli igehirdetés szerint – Mindenben hasonlóvá lett hozzánk, a bűnt kivéve.

Mindannyian megkísértettek vagyunk. Földi életünk tele van a rosszra való csábítással, és éppen ezért örökös küzdelmet kell folytatnunk önmagunkkal és a környezetből áradó kísértésekkel. Amelyek életkor szerint más formában jelentkeznek. Egy óvodásnak más a megkísértés, mint egy kamasznak, egy felnőttnek vagy egy szép korúnak. Ugyanakkor ezek korszakonként is változhatnak. Ma olyan korban élünk, amikor az Istentől való távolságtartás közben sokan azt vallják, csak bele kell magunkat vetni a világ színes forgatagába, ahol van annyi érdekesség, ami lefoglal bennünket. Itt van a technikai civilizáció, ami kitöltheti az egész napunkat. Vannak emberek, akik szinte már rabszolgájává válnak a számítógépnek, az okostelefonnak, s a többi technikai eszköznek, ugyanakkor sok minden másról megfeledkeznek. Tehát a kísértések változnak, de attól még léteznek. Jézusról mondja az apostol: „Mindenben kísértést szenvedt, de bűnt nem követett el.”

Jézus pusztai megkísértése egy sajátságos történet volt. Ezt ő mondhatta el a tanítványok számára okulásul, hogy mindannyian tanuljunk belőle. Hazánkban pusztaság nem csak az Alföldön van. A panelházak között, ahol sokan veszik körül az embert, ugyanúgy lehet magányos, mint egyedül a pusztában. Az elhagyatottság érzése ugyanúgy elhatalmasodhat rajta, ám Jézus kísértések feletti győzelmei számunkra nemcsak példát, hanem erőt is adhatnak.

Ezután elkezdí Jézus hirdetni a küldetése szerinti Evangéliumot. Először is, hogy térjünk meg, változtassunk az életformánkon, mert

elközelgett az Isten országa. Jézus egy lelki természetű országnak a meghirdetését mondta el és valósította meg. Egy egyházatya, Órigenész azt mondta, hogy maga Jézus volt Isten országa. A szellemi jelenléte. Mi az ország hallatán mindig valami területre gondolunk, aminek ettől eddig terjednek a határai. Az Isten országa ennek fölötte áll. Ott valósul meg, ahol az emberek Isten törvényei, a jézusi Evangélium szerint élnek. Ezt hirdette meg Krisztus, és nem véletlen, hogy Galileába ment, abba az országrészbe, ahol vallásukat tekintve keveredett népek éltek (a szamaritánusokat a zsidók egyenesen pogánynak tartották). Odament hirdetni az Isten országának Evangéliumát.

Szentatyánk szorgalmazza örökké, hogy menjünk el a perifériákra, a missziókba, olyan helyekre is, ahol még nem hirdették, vagy már rég elfelejtették az Evangéliumot. Csakhogy nekünk éppen az a nagy bajunk, hogy azokon a helyeken, ahol korábban viruló vallási élet volt, mindez zsugorodni látszik, mintha erejét veszítené. Itt, ezen a hajósi tájon egy negyven-ötven éves távlatban szemlélődőnek az érzete az, hogy egyre inkább csökkenünk, kevesebben vagyunk. Nincs meg olyan hitélet, mint korábban. Nemcsak a népesség fogyása okolható ezért, hanem az emberek életformája is. Ezért időszerű máig Jézus felszólítása: Térjetek meg! Nem lehet azt mondani, hogy csak akkor volt ennek a felszólításnak jelentősége, amikor a zsidókból lett keresztények Krisztus-követőkké váltak. Hiszen fontos számkra is, hogy ez ismételten programmá legyen. A megtérésnek van egy olyan formája, amit így mondunk: Tartsatok bűnbánatot! Mert elveszítettünk sok mindent abból az értékből, abból az eszményből, amit Jézus közénk hozott. Ezért kell bűnbánatot tartanunk, és visszatérni az atyai házba. Ez a nagybőjtnek mindig vissza-visszatérő feladata és programja.

Az ember olyan, hogy a mindennapokkal hűségében, buzgóságában, elkötelezettségében kopik. Isteni kegyelem, isteni segítség kell hozzá, hogy újra meg újra vissza tudjon térni Istenhez, vissza tudjon térni a hit, a szeretet eleven megéléséhez. Egyházunk igyekszik jó pedagógus lenni. S aki gyerekeket tanít, az rájön arra rögtön, amikor elkezdi a tanítást, hogy nem elég egyszer elmondani valamit. A tanév végi ismétlő órákon hamar rádöbbenhet a tanító, hogy szinte alig tudnak valamit a gyerekek arról, amiről szeptemberben, októberben szó volt. Ilyen az ember, ezért kell az ismétlés. Tehát, amikor az Anyaszentegyházunk minden évben kijelöl egy szent idősza-

kot, akkor ezt azért teszi, mert a felnőttek is olyanok, hogy sok mindent elfelejtenek a gyakorlásban, az életvitelben, amire emlékeztetni kell őket. Idézzük hát Jézus szavait újra meg újra az emlékeztünkbe!

Akadjon mindig alkalom nagybőjt idején, ami 40 nap, hogy a készületünk igényesebb legyen, mint az év más napjain szokott. Ha nem is vállalunk újabb feladatokat, de nagyobb lélekkel, nagyobb összeszedettséggel tegyük azt, ami a keresztény élethez hozzátartozik. Csináld, amit csinálsz! – mondja egy latin közmondás. Ha imádkozunk, akkor próbáljunk meg összeszedettebbek lenni. Ha jót cselekszünk, nagyobb odafigyeléssel, nagyobb lélekkel tegyük azt! A munkánkat nagyobb lelkiismeretességgel végezzük! Jézus szava most is időszerű, nekünk szól. Most nem Galileában, hanem itt, Hajós, mert itt van most is számunkra Ő, amikor azt mondja: „Térjetelek meg, mert elközelgett az Isten országa!”

*Hajós, Szent Imre templom, nagybőjt első vasárnapja,
2015. február 22.*

Hazaszeretetre nevelve

Mit jelent az, hogy hazafiak vagyunk? – vetődik fel a kérdés rendszeresen, az 1848-as szabadságharcra emlékezve. Ugyanakkor március 15-e mindig rámutat arra, hogy milyen fontos feladat a hazaszeretetre való nevelés.

Ha megnézzük a kinyilatkoztatást, nevezetesen a Szentírást, akkor láthatjuk, hogy abban milyen nagy fejlődés megy végbe. A zsidóság számára a néphez való tartozás erőteljesen faji és vallási alapon történt. Ezért ők nem is igen misszionáltak, mert ha valaki közéjük került, annak teljesen fel kellett venni a zsidó szokásokat, vallásuk törvényeit. A haza nekik egyébként egyet jelentett a Szentfölddel, hiszen azt nekik adta Isten, és akkor is, amikor elveszítették – a római megszállás után –, mindig számon tartották, hogy hova valók, bár szétszóródtak a világ minden tájára. A Siratófalhoz visszatérni

nagy kegyelemnek számított mindig. Jézus Krisztus szerette hazáját, népét, megsiratta Jeruzsálemet, de teljesen felülemelkedett a faji és vallási korlátozottságon, hiszen Atyjának minden népre kiterjedő szeretetét hirdette. Az utolsó parancsában pedig elküldte a világ minden népéhez az apostolait, mert már akkor is voltak szép számmal különböző nyelvű népek.

Szent Pál, a nemzetek apostola azt mondta, inkább vállalná, hogy ő legyen átkozott, mint népe. Ugyanakkor minden népet felkeresett, és ha a zsidók közt volt, akkor a zsidók szokásaival élt, ha a pogányok között, a pogányokéval. Elég csak az athéni beszédére gondolni! Hogy megnyerje őket Jézus Krisztusnak, felsorolta az Areopaguson a görög nép nagy értékeit és még egy görög költőt is idézett. Így tehát számunkra, keresztényeknek a hazaszeretet ebben a tágas dimenzióban szemlélhető, s valamiképpen a negyedik parancsolatnak a kiegészítése és kiterjesztése, mert atyádat és anyádat tiszteld, de mindenkinek a szülei visszavezethetők az őseinkre, akik ha ezen a tájon éltek, akkor a hazaszeretet is benne foglaltatik a negyedik parancsolatban.

Az a fajta hazaszeretet, amit mi most többször felemlítünk és ünneplünk, az viszonylag újkori. A felvilágosodás táján jött köztudatba, előtte a Kárpát-medencében élő népek hungarusznak mondták magukat. Legyenek szlovákok vagy horvátok, ha innét valók voltak, külföldön azt mondták, ők hungaruszok. Az éles elválástódás az Újkorra jellemző, de az egyház befogadja ezt az értéket is, mert katolikusnak lenni annyit jelent, hogy egyszerre egész, egyetemes és általános. Benne van minden emberi érték, amit a világ bármely táján jónak tartanak. Így benne van hazánk szeretete is, nemzeti ünnepeink megünneplése. Hogy nem faji és vérségi a hazához való tartozás, a magyar nemzet tagsága, az abból is kitetszik, hogy itt, Kecelen, egy horvát származású érsek, Patachich Gábor telepítette le a Németországból érkező új honfoglalókat. Ide tíz kilométerre, Kiskőrösön született a szabadságharc egyik főszereplője, március 15-e vezéralakja, Petőfi Sándor. Márpedig apja, anyja szláv volt. Ezt írja egyik versében: „Ha nem születtem volna is magyarnak / E néphez állanék ezennel én...”.

Tehát a magyarság, a kultúra, a sorsközösség vállalása, a magyar nyelv és minden olyan érték elfogadása, amit a magyar nemzethez tartozók megvalósítottak. Március 15-e úgy szerepel a történelmünkben, mint a szabadságnak, a szabad sajtónak a napja. A sza-

badtság az egyik legnagyobb érték. S ezt az egyház is vallja, hiszen Jézus a szabadító. Ennyit jelent ez a név! 1848-ban Nádasdi Ferenc kalocsai érsek kifejezetten üdvözölte körlevelében a szabadság beköszöntét. Csakhogy a szabadság sokkal több, mint a szabad sajtó, vagy esetleg az emberi jogok szabadsága. Hiszen vissza is lehet vele élni. Például a sajtószabadságra hivatkozva, alaptalanul senkit sem bírálhat, támadhat, gúnyolhat a média. Jézus azt mondja: „Bizony, bizony mondom néktek, hogy mindaz, aki bűnt cselekszik, szolgálja a bűnnek.” – Az igazi szabadság

Patachich Gábor érsek

keresztény felfogása tehát, a bűntől való mentesség, a bűn elutasítása és a jónak a választása. Ezt hozta közénk Jézus, a szabadító. S ebben benne van mindig a helyes hazaszeretet is. Petőfi A magyar ifjakhoz című versének ötödik versszakában ezt írta az akkori ifjakhoz (talán a mostaniak is elgondolkodhatnak rajta):

„Szíveteknek alig marad egy szöglete, / Ahol titkon magát pók gyanánt szövi be / A hazaszeretet, / S ez is csak addig van, míg jön az önérdék, / És azt javasolja, hogy lesöpörjétek, / Mint hitvány szemetet.”

Kutatásokat végeztek egyetemeken, főiskolákon, s kiderült, alig mond valakinek valamit a hazaszeretet. A mai fiatalok jórészenek az a célja, hogy valahová elmenjen, főként nyugati jóléti államba és valami jól fizető munkát találjon magának. Nagyon nehéz az igazi hazaszeretetről beszélni a mai ifjúságnak, mert az sokkal több, mint az ünnepek megtartása.

Petőfi Sándor

Piarista diák voltam, s a piaristákra mindig jellemző volt a hazaszeretet. Ugyanakkor mindig a tevékeny munkára tették a hangsúlyt. A hatvanas évek elején – még emlékszünk rá, legálábbis az idősebbek – kokárdát feltűzni bűnnek számított. Én ott voltam a hetvenes években a Bem-szobornál, s láttam, hogy a kiérkező rendőrök azokat a fiatalokat, akik elszavalták a Talpra magyar!-t, beterelték a Kígyó utca tájékára. Letépték a kokárdáikat és jól összeverték őket. Akkor azt mondta az egyik tanár: „Ha kívül nem lehet hordani, akkor belül kell hordani a kokárdát! De ez mind kevés!

Tenni kell valamit!” Dobos tanár úr így fejezte ki a hazaszeretetét. Amíg itt vannak ezek – mármint az oroszok – addig nem tudunk mást tenni, csak tesszük a kötelességünket. Ez az igazi hazaszeretet. Ahogy most is ez. Tesszük a kötelességeinket. Már túl patetikus lenne azt mondani: „Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!” De az nem más, mint a kötelességnek a teljesítése. Így tehát, ha a hazaszeretetre neveljük a gyermekeket, fiatalokat, az egyik fő feladatunk, hogy teljesítsék a kötelességüket. Éppen az a nemes és szép a pedagógiában, hogy a kultúrát adjuk át. A kultúrát, amiben benne van magyar népünk minden értéke. Legyen az művészet, tudomány, magyar nyelv ápolása és így tovább...

A kereszténység minden értéket magának vallott. Mi, katolikusok azt mondjuk, hogy a hazaszeretetünk az nem kétszáz évre, hanem legalább Szent István koráig nyúlik vissza, hiszen onnét van az államiságunk, és azok a szentek, akik akkoron éltek, hazánk csillagai, akikre fel kell tekintenünk. Mert a hazaszereteten példák kellene, ugyanis a szavak elszállnak, míg a példák vonzanak. Így akarjuk

március 15-ét ünnepelni, imádkozva hazánkért, nemzetünkért. A Himnusz ilyenkor szinte mindenütt eléneklik, amely az egyik legcsodálatosabb a világ összes himnusza közül, hiszen magát Istent hívja és szólítja, hogy áldjon meg bennünket. Katolikus énektárunkban ott van a Boldogasszony Anyánk, ami imádságban még inkább mélyebbre megy, mert azt mondja: „Isten, hazánkért térdelünk elődbe.” Esdekelve kérjük az Urat, hogy áldja meg országunkat, hazánkat, és tekintsen nemzetünk szentjeire, az ő érdemeikre. Hogy hozzájuk mérve magunkat, mi is válasszuk az értékeket, válasszuk azt az utat, amely az Isten országa felé vezet. Hiszen ez a haza, ez ideiglenes. Nincs maradandó hazánk – mondja a Szentírás. De ennek a hazának a szeretete a végleges hazához segít. S ha elkerülünk ebből az országból és távol élünk, akkor a honvágy arra is való, hogy legyen fogalmunk arról, mit jelent az örök haza felé vágyakozni. Arra a honvágyra is szükségünk van, hogy a mi létünk nemcsak a földi szemhatárig, hanem azon túl is folytatódik.

Így ünnepeljünk ezen a szép ünnepen, mindannyian kérve az Urat, nemzetünk szentjeit, hogy áldjanak meg bennünket. Hőseinkre pedig, mint példaképekre gondoljunk, hogy őket követve, ennek az országnak ne csak múltja, hanem jövője is legyen.

Keceli szentmise az 1848-as szabadságharc évfordulója alkalmából, a hazaszeretetre nevelésről, 2015. március 14.

Mindig úton vagyunk

Mindannyian zarándokként érkeztünk ide a vodikai Máriakönyve kegyhelyre. Gépjárművel, kerékpárral vagy az ősi módon, gyalogosan, Mária-szobrok társaságában. A zarándoklatnak ősi formáját újabban egyre többen követik, szinte reneszánsza lett annak, hogy a híres nagy kegyhelyeket tömegesen felkeresik. A spanyolországi Compostelába, az El Caminora, de Jeruzsálembe is nagyon sokan elmennek. Magam is találkoztam itt Bács-Kiskun megyében olyan hívővel, aki Normandiából jött és Jeruzsálembe ment gyalogosan, mondván: a zarándoklatban benne van valami nagy Isten-keresés.

Az emberi lét soha nem megállapodás, még azoknak sem, akik ágyban fekvő betegek, vagy börtönben vannak, hisz fölöttük is múlik az idő, öregszenek, újabb és újabb problémáik, betegségeik vannak. Az ember nem tud megállapodni, mert jövények vagyunk, és tartunk a végső cél felé, miközben sok tapasztalatra teszünk szert. Mindig úton vagyunk. Én is adtam szállást az érsekség mellett francia zarándokoknak, akik a Szentföldre igyekeztek. És ha mindig úton vagyunk, akkor a vendéglét az emberi életérzéshez ősidők óta hozzátartozik. Kosztolányi Dezső, aki a Bácskából, Szabadkáról származott, nem volt hívő ember. Humanista volt, de élete végén megihlette őt az Isten gazda- és vendégszerető volta, s az egyik nagy versében – amit szinte mindannyian ismerünk –, a Hajnali ré-

szegségben kimegy éjszaka, nézi a csillagokat, ahol mindig bál van, s így fejezi be a verset: „Bizony, ma már, hogy izmaim lazulnak, / úgy érzem én, barátom, hogy a porban, / hol lelkek és göröngyök közt botoltam, / mégis csak egy nagy, ismeretlen úrnak / vendége voltam.”

Mi az Isten vendégei vagyunk itt a Földön is, s azért készíti az örök hazát, hogy ott otthonra találjunk. Amikor idejövünk a Szűzanya kegyhelyére, akkor már egy kis otthonosság érzete fog el bennünket, mert mennyei édesanyánkhoz jövünk. Jézus azért hagyta meg, hogy mindannyiunknak legyen anyja, és a születésnap az mindig családi ünnep ezeken a tájakon. A névnapokat általában katolikus vidéken, nagy vigaszsággal ünnepelték, hiszen eredendően az azonos nevű szentre gondolnak. A születésnap csendesebb, s ha megfigyeljük, akkor a családban az anyáké a legcsendesebb, legmeghittebb, legközvetlenebb, a szűk családi körben. Mi is itt vagyunk a legközvetlenebbek, Mária kegyhelyén.

Mária is zarándokolt életében. Feljegyezte róla Lukács evangélista, hogy a zsidó törvényeknek megfelelően, fölmentek Jeruzsálembe, és Szűz Mária számára ez az út egy nagy kinyilatkoztatással végződött. Mert amikor a 12 éves Jézus ott maradt a templomban, és később megkérdezte fiától: miért tetted ezt velünk?, akkor visszakérdezett: Nem tudátok, hogy az én Atyám házában kell lennem? Amit addig Mária úgy csendben őrzött az angyal szavára, hogy Ő Isten Fia lesz, azt most hallhatta saját fiától, hogy az Ő atyja, a Mennyei Atya. Akkor megkapta ezt a kinyilatkoztatást, ami sokkal drámaibb módon megismétlődött a kereszt alatt, ahol Mária hallotta, hogy Jézus azt mondja: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet! – Ez a kinyilatkoztatás megerősítette, hogy az Ő fia az Isten Fia, és amikor Ő vele van, akkor az Úr van vele, ahogy az angyal ígérte.

Szűz Mária számára az a zarándoklat, Názáretből Jeruzsálembe, nagy távolságot jelentett, sok erőfeszítést követelt tőle felkapaszkodni a hegyre. De az igazi zarándok nemcsak azt éri meg, hogy elhagyja a falvakat, a városokat és elfárad a végén, hanem egy belső tapasztalatra is szert tesz, miközben kissé mássá, jobbá válik, mint előtte volt. Mária a templomban rátalált Jézusra. S a Szűz Mária napi köszöntésünk nekünk is a Jézusra való rátalálást hozta, mert ők elválaszthatatlanok egymástól. Szent II. János Pál pápánk, amikor jó néhány évvel ezelőtt a rózsafűzért kibővítette a világosság rózsafüzérével, egy kis füzetet tett mellé. Ebben elmondja, hogy a Mária-

A karmikus út

tisztelet, legyen az egy zárandoklat, legyen a rózsafüzér, a litánia vagy bármi másféle imádság, nem más, mint emlékezés Krisztusra. Szűz Máriától megismerjük Krisztust, vele hasonlónak válunk a fiához és vele együtt hirdetjük az Evangéliumot. Ezekről lehetne hosszasan is gondolkodni, mert mind beleágyazódik az üdvösség történetébe.

Manapság a retro és a nosztalgia egyféle áramlata a világnak. Az idősödő emberek visszagondolnak arra, hogy mi volt az ő ifjúságukban, milyen zenét játszottak, hogy élték meg, és kicsit mindenki sajnálhatja magát. Istenem! Elmúlt ez is, az is, pedig de szép volt! – Mi nem így emlékezünk biblikusan, mert az jelenvaló lét. Ott vagyunk, amikor Jézus azt mondja: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” Ő azt akarja, hogy ott jelen legyünk a misén. Mint az apostolok az Utolsó Vacsora termében. Amikor Szűz Máriával emlékezünk azokra az eseményekre, amit csak tőle tudunk, hogy ho-

gyan született Jézus, mi volt az angyali üdvözet, mi történt a gyermekével tizenkét évesen, akkor mi is belehelyeződünk azokba az eseményekbe, s együtt lehetünk velük. Ezt nagyon jól érezte még a középkor embere. Meg kell néznünk a régi festményeket, amin megjelenítik ezeket a történeteket. Gondolok Szűz Mária találkozására Erzsébettel. Gyönyörű szép magyar kép M. S. mestertől, akinek igazi nevét sem ismerjük. Saját korabeli várat, embereket festett Mária és Erzsébet köré, mert ő úgy gondolta, hogy a jelenbe illő ez a bibliai találkozás. A mi emlékezésünk is egyfajta jelenlét Szűz Mária életében, és általa ismerjük meg Jézust igazán. S ha már a festészetet említettem az előbb, Fra Angelicot idézem, a szentté avatott festőt: „Aki meg akarja festeni Krisztust, együtt kell vele élnie.” Szűz Mária gondolkodásában, életformájában vált hasonlóvá Jézushoz. Az követi Krisztust, aki azt az életformát, azt az értékrendszert követi, amit Ő mutatott. A zárándok végigjárhatja a Genézreti tó partját, felmehet a Boldogságok hegyére, a Kálváriára, de közben fel kell ismernie, hogy az igazi Krisztus-követés az lelki követés.

A középkor mestere, Kempis Tamás írt egy kis könyvecskét Krisztus követése címmel. Sok-sok pontban majdnem csak szerzeteseknek, de világiak is nagy haszonnal forgathatják, hogy mit kell tennünk nekünk a mában, hogy úgy éljünk, ahogy Krisztus élne a helyünkben. Ezt jelenti az a hasonulás, ami Máriától eltanulható és köve-

Kempis Tamás

tendő. Szűz Máriával könyörgünk Krisztushoz. Istennél nincs irgalmasabb, de aki legközelebb áll hozzá, annak a példája, annak az imádsága biztos, hogy hatékonyabb. Vele együtt hirdetjük Jézus Krisztust, hiszen Mária hirdette az apostoloknak is, az embereknek is, azt, amit ő megtapasztalt. Nekünk is Krisztus evangélistáivá kell válnunk ott, ahol éppen vagyunk. Európának az újraevangelizálása igen fontos, hiszen a valamikori keresztény földrészen már nagyon sok a pogány, a kétkedő, a szkeptikus, és a meggyőződéses keresztények száma csökkenőben. Ezért kell nekünk evangelizálni, soha meg nem unva, mindig újrakezdve, mert erre még parancsunk is van. Maga Jézus adta mennybemenetele előtt: „Menjetek el az egész világra és hirdessétek az Evangéliumot!” – Ez örök érvényű, mindannyiunknak szóló küldetés.

A zárándoklásnak van egy maradandó nyoma is az ember életében. A Szentírásban, méghozzá a 118. zsoltárban ezt olvassuk: „Zárándoklásom helyén intéseidet megfogadtam.” – Amikor elment a zárándok Jeruzsálembe, énekelve a zsoltárt, akkor az intéseket megfogadta. Azokat, amiket később haza akart magával vinni. Mi is valami intést, illetve a Megváltó anyjának születésnapjára örömet és Krisztus szavait vigyük el, meg azt a békességet, amit Ő hozott számunkra. Itt a vodicei kegyhelyen több nemzetiségű keresztény ember jön össze rendszeresen: magyar, német, horvát és roma származásúak egyaránt. Itt békességben megvagyunk. Így kellene lennünk a világban is.

Valós történet, amit mondok, mert személyesen ismertem az illetőt – egyébként az egyik közéleti személyiség édesapja volt –, aki a háború alatt orosz fogságba esett. Kiderítették róla az oroszok, hogy ő abban a csatában számtalan tankjukat kilőtte, ezért halálra ítélték. Egy öreg orosz kezére adták, hogy vigye a tábor melletti erdőbe és lője agyon. Bandukoltak, s fel volt készülve arra, hogy nem sok ideje van hátra. Mindig hordott magával egy kis imakönyvet, elővette hát, s elkezdte olvasni. Beérnek az erdőbe, ahol az öreg orosz belérezett ebbe az imakönyvbe, aminek az egyik oldalán meglátta Mária képét. Ortodox módon keresztet vetett, fellőtt a levegőbe, és intett neki, hogy meneküljön. A Mária iránti tisztelet mentette meg a haláltól. Megmentené a világot is, ha nem úgy próbálnánk legalább itt a keresztény tájakon megoldani minden gondját-baját, hogy növeljük a GDP költségeit a fegyverkezésre. Nem az oldja meg. Az ima csodákat tud tenni. Emlékezzünk vissza, két éve egy hajszálon

– illetve a mi Ferenc pápánkon – múltott, hogy az USA nem rohanta le Szíriát. A Szent Péter téren mindenféle vallású ember sereglett össze a pápa hívó szavára, azért imádkozva, hogy az Amerikai Egyesült Államok ne bombázza le Szíriát. Az ima ereje még a hatalmas erejű USA-t is megtorpanásra készítette. Jó lenne, ha politikusaink azt mondanák: keresztény vagy? Igen? Akkor jöjjünk össze a szent Megváltó valamelyik templomában és imádkozzunk. Mondjunk el egy Mária-imát, egy Oltalmazó alá futunk-ot – katolikusok az Üdvözlégy Máriát, ortodoxok egy Akathistost –, és azt, hogy mindannyiunk anyja Szűz Mária, aki imádkozzon érettünk, bűnösökért. Állítom, hogy megváltozna a hangulat és a lelkület, hiszen mindannyiunk rájönne arra, hogy mi tényleg vándorok vagyunk itt, a földön. A leghatalmasabb államelnökök is azok. S miközben mindig úton vagyunk, a földi létet úgy kellene megszervezni, hogy belássuk: pusztán az értelem kevés ahhoz, hogy jobbá legyen a világ. A fegyvereket borzasztó nagy értelemmel lehet megtervezni és legyártani. De ahhoz szív kell, isteni kinyilatkoztatás és isteni kegyelem, hogy jobbá tegyük földi életünket.

Mi azért jövünk erre a zarándokhelyre köszönteni a Szűzanyát, mert annyiszor érezzük, hogy a magunk ereje kevés. Az eszünk is kevés hozzá, sőt, néha még az akaratunk is. De a kegyelem nagy csodákat tud tenni. Éppen ezért a zarándoklat akkor válik teljessé, ha az Úr intéseit megfogadjuk. Az volna az igazi ajándék, ha lélekben megnyugodnánk, megtapasztalnánk azt az örömet, hogy az Úr velünk van, és Máriában milyen nagy példát és anyát adott nekünk. Mert akkor a lélek derűjét, békéjét ki tudnánk árasztani azokra, akik körülöttünk vannak: a szeretteinkre és az ellenségeinkre egyaránt.

*Vodica-Máriakönyve kegyhely, ünnepi szentmise,
2014. szeptember 7.*

Plébánosi beiktatás a Széchenyivárosban

Azt mondja Szent Pál: „Legyetek követőim, mint ahogy én is Krisztus követője vagyok!” – Érdekes módon nem azt mondja, hogy legyenek Krisztus követői, hanem azt, hogy az övé, mert ő Krisztus követője. A forrás maga Jézus, hiszen nyilvános működése kezdetén felszólította a tanítványokat, radikális döntés meghozatalára kérve őket, hogy hagyják ott addigi életformájukat és kövessék őt. Kövessék és azonosuljanak vele. Jézus Krisztus földi működése mindössze három évre szólt, és a hívást küldetéssé formálta a végén, hiszen testi mivoltában többet nem volt a tanítványok között. Ezért volt szükséges az, hogy a mindenkori követők lássanak egy élő példát és az által ők is Krisztus követői legyenek. Mert a pedagógia lényege nem a biztatás, hanem jó példaadás. És éppen ez a nagy probléma a mai időkben.

Vannak szülők, akikben pislákol még ugyan vallásosság és hit, ezért gyermeküket beíratták hittanra, esetleg elsőáldozásra, bérmlásra is küldik, de aztán ők maguk nem mutatnak jó példát, s a nyiladozó értelmű gyermek megkérdezi, hogy mikor jön el az idő, amikor neki sem kell templomba menni. A példa meghatározó a jó nevelésében, bármilyen érték átadásában. Különösen vonatkozik ez a papi hivatást választó emberre. Szent Pál nagy utat járt be. Eleinte még ellenség volt, majd megtérésekor megkérdezte: Mit akarsz tőlem? Jézus megmondta neki. Aztán az egyházközségekké váló első találkozása után már ő maga mondta, hogy futok Jézus Krisztus után, annak a hivatásnak a jutalmáért, amit megad nekem, de nemcsak nekem, hanem mindenkinek az Úr. S az öreg Szent Pál már eljutott arra a pontra, hogy elmondhatta: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.” – Ehhez tényleg egy élet kell. Közben ő maga is tanítványokat választott, egyházközségeket alapított és úgy akarta kereszténnyé tenni őket, hogy példát mutatott nekik.

Nemrégiben levelet kaptam egy régi hittanosomtól. Nagyon hányatott életű gyerek volt. Amikor megismertem, az apja börtönben

volt, anyja is elhanyagolta. A gyerek még a börtönt is megjárta később, de megtért felnőttként, és felidéződött benne az, amit hallott a hittanórán. Végül még diplomát is szerzett. Egyszer meghallotta a rádióban a hangomat, és elhatározta, hogy ír nekem egy levelet, megköszönve, amit hajdanán kapott. Azt írta: „Nem igaz az – amit szoktunk mondani –, hogy ne a papért menj a misére. Mert a gyenge embernek kell a pap példaadása.” S ez így is van.

Egy öreg kollégám, Süle atya mondta: „Jegyezd meg jól, az egyszerű hívek azok vagy a pap miatt hisznek, vagy a pap miatt nem hisznek.” Az egyszerű hívek, mert egy felnőtt elkötelezett hívő már nem kötődik úgy a papnak a személyéhez, és ha lát sokféle bajt, botrányt, akkor azt mondja, hogy ez is az Isten kegyelme. Még a botrányok is azt mutatják, hogy az egyház isteni eredetű. De az egyszerű híveknek igenis kell a pap jó példája, amit követhetnek. Szent Pál apostol erre hívja fel az összes keresztény figyelmét, de főként az általa kiválasztott és püspökké szentelt papokét. Timóteus és Titusz felé van egy intelme is: ha ő mindenkinek jó értelemben a javát keresi, az nem azt jelenti, hogy mindenkinek igazat ad. Azt kell keresni, ami javára szolgál, s nem azt, ami nekem, hanem ami a másik embernek hasznos, hogy üdvözülhessen. Ez a fontos a lelkipásztor számára. Ebben alapvetően az Isten akaratát kell keresni és megvalósítani.

Az isteni akarat nem egyszerűsíthető le azzal, amit sokszor mondanak az emberek, ha valami csapás éri őket: legyen meg az Isten

akarata. Nem. Az Isten akarata az, hogy az ember üdvözljön, mert ez a kinyilatkoztatott igazság. Ebbe a munkába kell beleállni a papnak, hogy az Isten akaratát így valósítsa meg, és építse az Isten országát, mert Jézusnak az volt a vezérlő gondolata. Isten országának az építését persze aprópénzre kell váltani, mert ez így egy nagy és gyönyörű eszme, de ugyanakkor megvannak a hétköznapi feladatai, méghozzá a jelenben. A Krisztus-követést többen megfogalmazták az egyház történelme során. A mártír sorsú evangélikus teológus, lelkész, Dietrich Bonhoeffer – aki, ha katolikus, már szentté avatták volna –, írt egy nagy könyvet Krisztus követéséről. Kritizálja a korabeli evangélikus egyházat, hogy meghúzódik a kegyelem bátyái mögött. Roppant könnyű dolog azt mondani: hiszek. Aztán majd Isten kegyelme pótolja az én lustaságomat – mondja ő. Itt követésről van szó. Azonosulásról Jézus Krisztussal, és Bonhoeffer annyira azonosult, hogy a mártírságot és vértanúságot is vállalta. Hozzá tartozik a keresztyéni életformához a Krisztus-követés. Szintén ő mondta, hogy ha egy lelkipásztor egy ideális egyházközséget szeret, és mindig abban gondolkodik, akkor cserbenhagyja a valós egyházközséget. Tehát nem lehet rózsaszín álmokat festeni. Számot kell vetni a mindennapok nehézségeivel, gondoljaival, és a megoldásokat keresni

a mában, a jelenben kell. Mert a múlt már nincs a birtokunkban, a jövő pedig még nem a miénk.

Mit kell azért tennem, hogy az üdvösséget szolgáljam az embereknek? – Mérhetetlenül szerteágazó feladata van ma egy lelkipásztornak. Hihetetlen sok minden terhel meg bennünket. Mert ebben a bonyolult nagy kuszaságban, ebben a feladatözönben sokszor alig ismeri ki magát az ember. S olykor méltán kérdezheti a plébános is, hogy mi lenne a jó, mit kellene tennie? Mert van, amikor plébániát kell építeni, közösséget szervezni, kulturális vonalon cselekedni, hitoktatást tartani, elvégezni az összes bürokratikus dolgot, adminisztrációt, amit most ránk zúdítanak... Persze a régiek is mondták már: „suprema lex, salus animarum” – a legfőbb törvény a lelkek üdvössége. Vagyis mindenekelőtt azt kell keresni, hogy mi válik javára egy-egy embernek, egy-egy közösségnek, bár néha olyat kell mondani, ami nem biztos, hogy megfelel a szájízüknek. Mert az Evangélium sok esetben olyasmi kimondására készítet bennünket, ami nem feltétlenül tetszik mindenkinek. S mégis meg kell tennünk. Ahogy Jézus mondja, van egy széles út, és van egy keskeny. A széles úton hömpölyögnek az emberek. A világ mentalitását könnyű elsajátítani, mindig a kisebb ellenállás irányába menni, de nagyon nehéz árral szemben úszni, és kereszténynek lenni a mai világban. Itt kell a támogatás. Itt kell a segítség a hívő embernek. És kitől kaphatja ezt meg, ha nem a plébánostól, aki köztük él? A nevében is hordozza, hogy a nép papja (a plebs népet jelent). Nem bizonyos csoportoké csupán, hanem mindenkié, aki azon a területen, vidéken él.

Hatházi Róbert atyára, a széchenyivárosi Szentcsalád templom új plébánosára nagy feladat vár. Régen ismerem, ahhoz az ifjú papi nemzedékhez tartozik, akiknek a sorsát már Vácon is figyelemmel tudtam kísérni. Ő is odajárt a szemináriumba. Én csábítottam, hogy jöjjön ide, és papként működjön az egyházmegyénkben. Tehát sokszor és sokféleképpen láttam sorsa alakulását, és most nagy felelősséget ruházok rá, kinevezve e templom plébánosának. Ezt a felelősséget szeretnénk úgy megerősíteni, hogy a mai imádságunkban mindannyian azt kérjük az Úrtól, adjon neki a Szentlélek erőt, sok-sok hasznos meglátást, kitartást, hűséget, s mindenekfelett adja neki a kegyelmét!

Kecskemét, Szentcsalád templom, 2015. február 15.

Az Úr szőleje – és az emberi hit ereje

Jakabszállásra jövet hatalmas szőlőtáblák között hozott az utam. Kecel felé jövet szinte ráhangolt a mostani evangéliumi szakaszra az a természeti kép, amit láttam, s valószínűleg így lehetett ez akkor is, amikor Jézus a gonosz szőlőmunkásokról szóló példázatot mondta. Mert Ő mindig egy természeti képből indult ki, amiből azután természetfeletti és vallási igazságok születtek. A gonosz szőlőmunkások történetét még a Szentlecke is előkészítette, hiszen arról szól a próféta, hogy Izrael az Úr szőleje. Úgy is tartották magukat, hogy ők azok, akiket Isten különösen szeret, és mint a szőlőt a gazda, munkásaival művelteti és ápolja. Ezen a ponton átmegy az üdvösségtörténetbe a kép, mert Jézus felhasználja a próféták hasonlatát, s azt mondja, hogy igen, az Isten meghívott benneteket, valóban nagyon szeret titeket, de elvárásai vannak. S az elvárások között ott van, hogy be kell szolgálatni a termést.

Nyilván nem a szőlőre vonatkozik a termés beszolgáltatása, hanem a lelki javakra, vagyis a szeretet tetteinek, cselekedeteinek a beszolgáltatását kéri az Isten, amiért majd elmennek a küldöttei. S ha visszanézünk az üdvösség történetébe, akkor azok az emberek a próféták voltak, akiket Isten küldött, az Ő nevében szóltak, az Ő nevében tanították és intették a népet. Ismerjük a próféták történetét, hányatott sorsukat. Volt, akit megöltek, volt, akit száműzetésbe küldtek. A legvégén nem mást, mint Jézus Krisztust küldte el a néphez a Mennyei Atya. A saját fiát, akit aztán megöltek és kidobtak a szőlőből. Jézus még azt is tudta, hogy milyen sors vár rá, mert mintegy megjövendölte előre

a halálát, és Jeruzsálemen kívül, a Koponya-hegyen végezték ki, mintegy kidobva őt a szent városból is. Vajon milyen hasznót akart Jézus, mit akart behajtani az emberiségen? Elég az utolsó ítélet szavaira gondolnunk, amikor azt mondja, hogy éhes voltam, ennem adtatok, szomjas voltam, innom adtatok, beteg voltam, meglátogattatok. Ismerjük ezeket a nagyon súlyos elvárásait, amiket a végítéleten kért tőlünk. Megkérdezi, hogy eleget tettünk-e ennek. A hitre, a reményre óriási szükség van, de amit majd számon kérnek tőlünk az, hogy mennyire váltottuk valóra az isteni törvényt. Amit Jézus a szeretet fő parancsolatában nagyon lerövidített és véglegessé tett: Isten- és emberszeretet adja a lényegét az egész isteni törvénynek, és a ki nyilatkoztatásnak is.

Ma itt egy hálaadó ünneplésre jöttünk össze, a 70 éves jakabszállási templomot ünnepeljük. Érdemes egy számadást tennünk, hogy vajon a múlt, amit Jakabszállás maga mögött tudhat, hogyan teremte meg a maga gyümölcsét. A hetven éven túlra is kell tekintenünk, hiszen nem akkor kezdődött itt az élet, már Szent István korában is lakott volt e táj. A történelem országútján a Kiskunságra is sok szenvedést, felőrlődést, pusztulást mért a sors. Átgázolt rajta a tatár, sanyargatta a török, és még az 1680-as püspöki Registrumban, (feljegyzésben) is azt írják, hogy ez már deserta, azaz pusztaság. Olyan hely – a polgármester úr szavait idézem –, ahol még a föld is csak homok, amit össze-vissza fúj a szél, és nem terem szinte semmi.

Ám ezen a pusztaságon a próféta szava megelevenedett, s kivirult a táj. Egy olyan belső lelkierő hatotta át az itt élő embereket, amit ma csak csodálattal nézünk, miközben tisztelettel emlékezünk rájuk. Mikor is építették ezt a templomot? Amikor elhatározták, még dúlt az első világháború. Majd felszentelték a második világégés végén. Gondoljunk bele, micsoda pusztulás, pusztítás közben épült fel Istennek ez a háza! Mindenhol vér, gyász, könny, szenvedés. Mi adott erőt ennek a népnek, egy kifosztott ország közepén? Mert a jakabszállásiak akkor sem hagyták magukat az elkeseredettségben, abban a letargiában, hogy itt már nincs semminek értelme. A trianoni veszteség után alakult meg a község, és ide jött az a pap, aki később a Váci Egyházmegye segédpüspöke, püspöke lett hosszú ideig: Pétery József. Elindította az egyházi szerveződést, elkezdte a templomot építeni, amit az akkori szegény világban még országos gyűjtésekkel is segítettek, de mindenképpen az itt lévőknek a nagy akarással. 1944. október elsején szentelte fel Pétery püspök ezt a

templomot, bérálás alkalmával, miközben már ide hallatszott a front ágyúzásának szörnyű zaja. Igaza volt Kovács Vincének, hogy mi úgy építettük a templomot, mint a második jeruzsálemit építették a zsidók, amikor visszatértek a fogságból, s a szamaritánusoktól állandó támadásokban volt részük. Azt írja a Királyok könyve, hogy egyik kezükben volt a vakolókanál, a másikban meg a kard, mert egyszerre védekeztek és építettek.

A világháború leggyilkosabb időszakában szentelték fel Jakabszállás templomát, ami számunkra máig igazi példamutatás, ha belegondolunk, mekkora hit, mekkora élni akarás kellett hozzá. Szent Pál mondja a filippibeli híveknek: „Ne aggódjatok semmi miatt, hanem minden imádságotokban és könyörgéseitekben terjesszétek kéréseteket az Úr elé, hálaadástokkal együtt. Akkor Isten békéje, amely minden értelmet meghalad, megőrzi szíveteket és értelmeteket Krisztus Jézusban.” Ha lehet valamikor aggódni, az a háború. Amikor nem tudja az ember, mit hoz a holnap, élünk-e még, mi lesz a családdunkkal, mit fognak elvinni, ki kerül fogságba, ki hal meg... És ha még valaha, valahol templomot szentelnek egy szörnyű háború idején, legyen az is számunkra jel, hogy minden nehézségek közepette bízzunk Isten gondviselésében. Az Úr gondviselése erőt ad, hogy helyt tudjunk állni. Lehet, hogy nagy megpróbáltatásokban lesz részünk, de az Isten megadja a maga békéjét, amire a világ képtelen. Mert ez a világ csak fegyverszünetet ad, ezért is mondják: Ha békét akarsz, készülj a háborúra! Miközben egy-egy ország az erejében bízva próbálja felszámolni a világ tűzfészkeit, megfélemezik arról, hogy az erőszak erőszakot szül. Egy ördögi körbe csöppen, ahol fiú az apját, apa a fiát gyászolva ragad fegyvert, és ezernyi értelmetlen halál után egyre kevesebben ismerhetik Isten békéjét, a rend nyugalját. Mert ilyenkor tragikusan távolodik a remény, hogy Istennel, egymással és önmagunkkal is békességbe tudunk jutni. Ezért merete mondani Szent Pál apostol, hogy gondolataink irányuljanak arra, ami igaz, tisztességes, igazságos, ami ártatlan és dicséretre méltó! Amit példaként állítok elétek, váltsátok tettekre! Azok az ősök, akik itt az első világháború után, s a második világháború kellos közepén az egyházközséget megalapították, majd templomot építettek, követték a prófétát, s példát adtak nekünk.

Régi latin közmondás: A szavak elszállnak, a példák vonzzanak. Régi, de máig megszívlelendő számunkra, mint az elődeink példamutatása. Itt, az általuk emelt 70 éves templomban, bízva Istenben

tegyünk meg mindent, ami csak rajtunk múlik, mert ez a mi feladatunk. Ez lehet egy olyan örökség az itt lévő fiataloknak, hogy erre majd visszaemlékeznek, mint ahogy mi is visszaemlékezünk elődeinkre. Hetven év egy emberi életkor – mondja a Szentírás. Ha erősek vagyunk, nyolcvan. De ez is jobbára törődés. Ez a templom is sok mindent el tudna mondani, hiszen a tornyát is később építették, és sok nehézségek közepette tudott felépülni Jakabszállás közepén, az Úrral és az egymással való találkozást szolgálva. Köszönetet és hálát mondunk most

Prohászka Ottokár

ezért, és azt kérjük a Teremtőtől, hogy ahányszor idejövünk, lelkileg megerősödjünk, s Prohászka Ottokár szavait idézzük: „Az én lelkem is az Úr szőleje, és azt akarja, hogy beszolgáltassa neki a termést.” Itt, ebben a templomban lelkünk erősödjék meg az Isten- és ember-szeretetben, hogy a szeretetnek a termését minden nap be tudjuk szolgáltatni.

Jakabszállás, a 70 éves Jézus Szíve templom tiszteletére tartott szentmise, 2014. október 5.

Tegyétek meg, amit Jézus mond!

A liturgiának van egy latin szójátéka, amit sokszor szoktak idézni: „semel et semper” – egyszer és mindig. Vannak események, amelyek egyszer történtek meg, de mindig vissza kell térnünk rá, és annak szellemében kell cselekedni. A kánai menyegző egyszer volt Jézus életében, ahová elvitte tanítványait és édesanyját. Egyszer történt meg az a csoda, hogy a vizet borrrá változtatta, és egy alkalommal kérte Mária: Tegyétek meg azt, amit Jézus mond! – Azóta a keresztény hagyomány Máriára gondolva minduntalan idézi ezt a prófétai mondatot.

Jézus csak egyszer mondta azt, hogy töltsétek föl a nagy kőkorsókat vízzel – bár szerintem sokan szeretnék, ha ilyen csoda nap mint nap megismétlődhetne – de az Ő igazi felszólításai sokkal nagyobb esetekhez kapcsolódnak. Kezdődött a nyilvános működésével, amikor arra kérte híveit: „Tér-

jetek meg, és higgyetek az üdvösség örömhírében!” Egyes fordítások szerint tartsatok bűnbánatot. Nyilvános működésének a végén pedig azt mondta: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” – És cselekedjük is, hiszen minden szentmise jelenbe hozza az Ő utolsó vacsoráját. Feltámadása után végleges parancsot adott: „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek...”

Azóta a keresztény nép szíven viseli a missziók, az evangelizáció ügyét, mert nemcsak kedvtelésből, hanem Jézus Krisztus parancsára kell hirdetnünk azt, és tanítvánnyá tenni a népeket. A régi ókori értelemben, ahol a mester és a tanítvány egy baráti bensőséges kapcsolatban élt egymással. Tehát nem csupán oktatásról és nevelésről van szó, hanem egy olyan életközelségbe hozásról, ami a mester és a tanítvány között évek, évszázadok folytán kialakulhatott. Nyilvános működése elején egy olyan kijelentést tett Jézus, ami az egész üdvösségtörténet fő irányát jelöli ki, az Ó- és Újszövetség vezérlő eszméjeként: „Keressétek elsősorban Isten országát és az ő igazságát!” E mondat alá rendelte Hegyi beszédét, amit mi Máté és Lukács evangélisták tollából ismerünk. Bevezetőként a nyolc boldogsággal, majd különböző erkölcsi tanításokkal lepte meg hallgatóságát, olyan kijelentésekkel, amelyek azóta felszólító móddá váltak. Elég, ha csak ezekre gondolunk: „Ti vagytok a föld sója! Ti vagytok a világ világossága!” És a nyolc boldogság, amelynek maga Jézus a rejtett alanya. Ismerjük szavaait, hogy boldogok a lélekben szegények, boldogok, akik sírnak, boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot. Ezek egyben erkölcsi felszólítások is, olyan tanítások, amit maga Jézus is megélt. És valamiképpen minden szent, aki a történelemben tovább élő Krisztusnak a tükre és megvalósítója, erre törekedett.

Tehát amikor idézzük a Szűzanyát, hogy tegyetek meg mindent, amit Jézus mondott, akkor ne holmi általánosságokra gondoljunk, hanem ezekre a felszólításokra. Ezért kell ismernünk a Szentírást, hogy egyes esetekben, amikor nem tudjuk, mit tegyünk, akkor megkeressük és felidézzük azt a cselekvési módot, amit Jézus maga tenne a helyünkben. Egyébként a Szentírást is mindig ezzel a lelkülettel kell olvasni, és sosem szabad addig abbahagyni, amíg egy olyan gondolatra nem találunk, amelyről úgy érezzük, hogy éppen nekünk szól. Akkor becsukhatjuk, és meg kell próbálnunk legalább azon a napon azt tenni, amit a Szentírás mond nekünk. Ez a zseniális az Isten könyvében, hogy mindig van olyan gondolata, ami nekünk éppen az aktuális cselekedethez útmutatást tud adni. Mert ezt a könyvet a Szentlélek, az Isten lelke inspirálta és adta az evangélisták tollára.

Egy élet kell hozzá, akkor is azt érezzük, hogy nem tettünk mást, mint ami a kötelességünk, s mi haszontalan szolgálk vagyunk. A kánai menyegző története a legelső között volt Jézus nyilvános

működése elején, és kissé meg is döbbenünk, hogy van egy távolságtartás Jézusban, amikor anyjától kérdezi: „Asszony, a mi dolgunk ez?” Intézzék el a háziak, de Szűz Mária közbenjár, s végül Jézus azt mondja: „Még nem jött el az én órám.” Ez az óra nem délután négy óra volt, vagy nem egy másnapi meghatározott időpont, hanem az Ő cselekvésének, nyilvános működésének, élete összefoglalásának az utolsó nagy tette, amikor értünk meghalt a kereszten és feltámadt. Mária ott volt, és Jézus megszólította anyját: „Íme a te fiad!” Jánosnak pedig azt mondta: „Íme, a te anyád!” Ettől fogva a keresztény nép ezt a jézusi hagyatékot, ezt a nagy testamentumot magára is alkalmazza, hogy mi is azok közé tarthatunk, akik Szűz Máriát égi édesanyjuknak tekintik. Jézusnak nem az édestestvére János, hanem a tanítványa, de rá hagyta, hogy a mindenkori tanítványok ugyanezzel a lelkülettel álljanak Szűz Mária mellett, mert: ő az én égi anyám, ő az én égi közbenjáróm.

Itt, lengyel földön – ahogy a katolikus világegyházban – ilyenkor eszünkbe jut a szentté avatott II. János Pál pápa, aki nagyon különös és meleg szeretettel fordult Szűz Máriához. Le is írta, hogy fiatalon elveszítette az édesanyját, félárvaként nevelődött, és hosszas keresés után talált lelki édesanyjára Szűz Máriában. Kezébe jutott egy olyan könyv, amit egy egyszerű szabómester adott neki azokban a háborús években. Grignon Szent Lajosnak A tökéletes Mária-tisztelet című könyvéről van szó, amelyben szerepel az a mondat, amit ő később jelmondatává tett: Totus tuus (teljesen a tied). Innét veszi ezt a gondolatot, belehelyezve ebbe a nagy egészbe, hogy amikor mi Szűz Máriát tiszteljük, szeretjük, akkor mindig Jézushoz tartozunk. Mert akinek ő lélekben az édesanyja, az Jézusra úgy tekinthet, mint megváltójára és testvéreire, ezért az a tisztelet, ami Szűz Mária iránt a keresztény népben megvolt, az soha nem vihető igazában túlzásba. Mi nem imádjuk a Szűz Máriát, csak különleges módon tiszteljük, ezért Duns Scotus, a nagy hittudós szavaival merjük mondani: De Maria nunquam satis (Szűz Máriából sohasem elég).

Nem visszük sosem túlzásba a Mária-tiszteletet, mert mindig Jézushoz visz bennünket. Newman kardinális – anglikán történész-lelkész volt – eljutott egy olyan hitválságba életének derekán, amikor látta a kiüresedett Angliát, az anglikán vallást, és nem fért a fejébe, hogy egy királynő az egyház vezetője, miközben formá-

lissá válik minden. S a végső lökést az adta neki a katolizáláshoz, hogy azt mondta: „A katolikus egyházban Jézus istenségét soha nem vonták kétségbe, de mindig eleven volt a Mária-tisztelet is. Mert ott, ahol megvan a hely és Mária-tisztelet, ott sosem vonják kétségbe Jézus Krisztus istenségét.”

Ennek ismeretében vagyunk itt, Fekete Máriával, a lengyelek legkedvesebb szentjével. Ahogy akkoron a szolgákon segített Mária, mert közbenjárt Jézusnál, bennünket is feljogosít arra, hogy bennünk is megfogalmazódjanak mindenféle kérdések – amelyek Istennek is tetszenek –, és elmondjuk itt ezeket. Hiszen valamennyien, akik zarándokúton vagyunk, belső, kimondatlan vagy megfogalmazott kívánságokkal jövünk, és azt kérjük égi anyánktól, Szűz Máriától, hogy vigye Jézus elé őket. Az ő közbenjárása mindig hathatós volt, amikor olyasmit kértünk, ami lelki üdvösségünkre válik, mert abban biztosak lehetünk, hogy mindazt, ami az ember lelki üdvösségére válik, Isten megadja, ha őszintén kérjük. Nem egyszer, mindig.

Valahol, az idevezető úton volt egy hátlatábla. Az volt ráírva: Köszönöm, hogy nem hallgattad meg kívánságomat! – Van ilyen eset. Csak a gúnyos Somerset Maugham mondását szeretném idézni: „Az élet tragédiája az, hogy néha az embernek valóra válnak az álmai.” Hányszor történt az meg, én magam is láttam olyat, hogy valaki nagyon vágyódott valamire, s amikor végre beteljesedett a vágya, az lett a tragédiája. Mert nem úgy sikerült, ahogy elképzelte. Hiszen sok minden történhet az ember életében, éppen ezért, amikor mi idejövünk a kérésekkel, azt reméljük, az Isten kegyelme bennünket is segít. Ezzel a lélekkel vegyünk részt ezen a szentmisén! Kérjük a kánai menyegző asszonyát, aki ott volt Jézus mellett, hogy a mi ügyes-bajos dolgunkban legyen segítségünkre, mi pedig mindig törekedjünk arra, hogy ne felejtjük el a tanítónőnknek a szavát: „Tegyétek meg azt, amit Jézus mond!”

*Lengyelország – a Fekete Madonna zarándokvonata
2014. június 27.*

Más emberként térve haza

Epifánia – az Úr megjelenésének az ünnepe ámulatból született. Abból a csodálkozásból, hogy Isten megjelent látható alakban a Földön. Az ókori világban sokszor császári emberek látogatását hasonlították az istenek megjelenéséhez. Augustus császár nevében is hordta, hogy ő isteni, s ha valahova elment, akkor olyan pompával fogadták, mintha Isten jelent volna meg. A keresztények azon csodálkoztak, hogy Jézus Krisztus személyében születésekor jelent meg Isten. Lukács evangéliuma a gyermekekre teszi a hangsúlyt, Máté pedig arról szól, hogy az eljövő Messiás beteljesítette a hosszú, évszázados várakozást.

János evangéliuma teológiai magaslatról szemlélte Jézus Krisztusnak az emberek között való megjelenését, és azt a fenséges megállapítást teszi, hogy az Ige Isten volt, Ő lépett hozzánk a maga által teremtett világba. Ez az ünnep főként a keleti kereszténységben terjedt el, nálunk inkább a karácsony, a gyermek, Jézus születése a magasztos. De közös örökségünké vált, hogy emberré lett a második isteni személy, és epifániakor, az Úr megjelenésének ünnepén pedig maga az Isten van itt közöttünk.

Ez az ünnep az – a színes leírás következtében –, ami legjobban megmozgatta az emberek fantáziáját, nemcsak a betlehemi jelene-
tekben, hanem a művészetekben is. Isten megjelenésével viszont
egy új korszak kezdődött az emberiség történetében. Addig, amit
rőla tudtak, azt a zsidó nép megőrizte magának, mondhatni: a pri-
vilégiuma volt. Később a pogány népek is eljutottak az Isten lété-
nek felfedezéséig, bár az ókori mitológiák még belekeverednek a
különböző mesés és emberi fantáziálásokba. Az Ószövetség már
komoly kinyilatkoztatást kapott Isten létéről, mert a zsidók úgy gon-
dolták, hogy bár Ő a világ ura, de azért inkább csak Izraelnek az Is-
tene. S ez a pillanat volt az, amikor Isten kinyilvánította, hogy Ő
egyetemes, görög szóval: katolikus. Minden nemzethez, minden
néphez jött, s a napkeleti bölcseknek a története is ezt igazolja. A
világ más részeiből is eljöttek, hogy hódoljanak és dicsőítsék Istent,
így teljessé vált a kép, mert nem csak a pásztorok a választott nép.
Azóta mondhatjuk azt, hogy az Isten mindenkihez jöve, mint te-
remtője és megváltója. Majd ez a gondolat folytatódik Jézus utolsó
parancsában, amikor már Ő küldi el a tanítványokat a világ minden
népéhez, hogy menjenek és hirdessék az Evangéliumot.

Ezért bármilyen nagy szeretettel vagyunk nemzetünk iránt, azt
mondjuk, Istennél nincs egyetemesebb, hiszen mindannyiunk te-
remtője. S minden embernek le kell róni előtte a hódolatát, a tisz-
teletét, ahogy a napkeleti bölcsek tették jelképes ajándékaikkal Jé-
zus előtt. Ott kezdődött az emberiség történetében a nagy fordu-
lat. Várkonyi Nándor, a 20. század nagy polihisztora – aki az
utolsó enciklopédikus tudású gondolkodók közé tartozott –, Az
ötödik ember című könyvében ezt írja: „Egy történelmi korszak-
kal ezelőtt a betlehemi csillag fehér fénye a szeretet eszméjét és
parancsát hirdette; a parancsot a hívek ritkán és gyarlón teljesítet-
ték, de az eszme érintetlen maradt, nem merte tagadásba venni
senki. A korszak végén ismét egy csillag jelenik meg, új korszak
alkotásának igényével, de színe vörös: a vére, a szenvedélyé, az-
az a gyűlölet, a harc parancsát hirdeti, s ezt valóban hűen köve-
tik a hívek.” – Annak a csillagnak a hívei. Azt a kettősséget álla-
pítja meg, hogy ameddig az emberiség az Isten által megmutatott
jelben felfedezi az útmutatását – bár nem mindig követi, mert
gyarló –, addig egy más világ volt a mi Európánkban, és amikor
az a csillag kihuny, ami az Isten felé vezette az embereket, Isten-
tagadóan vörössé vált, gyűlöleteket gerjesztve. Mintha elvált vol-

na két világ, és elvált volna ezzel az ember örök célra való rendeltetése is. Mert az embernek az igazi életcélja csak az Isten által mutatott úton található meg. A végső célunk maga az Isten, és az oda vezető utat a csillag mutatja, de abban a pillanatban, amikor nem ezt a csillagot követjük, az ember felváltja a szeretet parancsát a szeretetlenségre és a gyűlöletre. Heródestől azt kérdezték: Hol van a zsidók újszülött királya?

– Hol van az Isten, hol van Jézus? – ezt mi is kérdezhetnénk. Kézenfekvő a válasz: a mi világunkban. Jelen van a szentségi módon tartott szertartásokban, az Evangéliumban, az emberi, egyházi közösségek szeretetében, a lelkiismeret szavában. De ahhoz hit kell, hogy azt felfedezzük. Mint ahogy a napkeleti bölcseknek is, amikor meglátják a gyermeket, hinniük kellett, hogy Ő az, akit kerestek, Ő az, akit megjövendöltek a próféták, Ő az újszülött király, az Isten Fia. A napkeleti bölcsekben egyszerre volt tudomány és hit. S utána képesek voltak arra, hogy megváltoztassák az életútjukat. Mert a Szentírás szerint más úton tértek vissza hazájukba, nehogy Heródesnek számadást kelljen tenniük. Ennek az a lelki jelentése, hogy a más úton való visszatérés olyan, mint aki zarándoklatot tesz valahová, s utána más emberként tér haza. A Jézussal való találkozás megkívánja a más emberré válást a hitben. Ami nem azonnal, hanem fokozatosan történik. A bölcsek is meglátták a csillagot, ajándékot készítettek, elindultak, hódolatukat fejezték ki. Fokozatai voltak a Krisztushoz vezető útnak és találkozásnak, hogy azután megváltoztassák az életüket. A mi életünkben is vannak fokozatok. A gyermekkorból felnőtt-, majd öregkorba jutunk, s megvannak a lelki stációi, amik arra utalnak, hogy Jézushoz igyekszünk. S amikor eltűnik a csillag a szemünk elől, fájdalommal érezzük, hogy az Istenhez vezető útnak vannak sötét éjszakái. Amikor az ember nem olyan magabiztos a hitében, mert a hitnek és a hitetlenségnek a határa nem olyan, mint az országoké, földrészeké, hiszen bennünk van, belőlünk fakad, nem tőlünk függetlenül létezik. A megkísértettségében, rosszra hajló hajlamainkban is ott a visszahúzó tényező, hogy a hitetlenség az istentelenség útja, és megtér az, aki a csillag mutatta úton megy tovább. Ahol Isten szava, ott az ember vágya, ami a lelkében igazságot keres, ahogy a napkeleti bölcsek keresték. Ezek a küzdelmek az ember lelkében, de előre kell haladnunk azon az úton, amelyen végül a Krisztussal való találkozás formálhat bennünket.

Epifánia ünnepéhez hozzákapcsolták nemcsak a napkeleti bölcsek látogatását, hanem a kánai menyegző történetét és Jézus megkeresztelkedését is. Adná az Isten, hogy ezekre az ajándékokra mindig jobban rácsodálkozzunk, mint a technikai civilizációra. Már Szent Pál is azzal vádolta a rómaiakat, hogy bár felismerték az Istent, de nem adták meg neki a dicsőítést.

Tartozunk azok közé, akik azzal a meggyőződéssel és örömmel ünneplik epifániát, hogy az Isten itt van a mi világunkban. Hódolatunkat kell kifejezni iránta, le kell tennünk ajándékainkat, amivel megajándékozhatjuk Őt, hogy ez által az önfelajánlás, az Istennek való önátadás is megvalósuljon. Úgy vagyunk teremtve, hogy hozzá tartozunk, s az egész életünk valamiképpen Istenre irányul. Ezért mondja a nagy megtérő Szent Ágoston vallomásaiban: „Magadnak teremtettél bennünket Uram, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik Tebenned!”

Nyugtalan szívünknek a betlehemi csillag adjon iránymutatást!

*Vízkereszt ünnepén a Baja-Belvárosi templomban,
2015. január 6.*

Városmisszió Kecskeméten

Minden szentmise az Eucharisztia, vagy ahogy mi magyarul mondjuk: az Oltáriszentség ünneplése. De van két olyan nap az egyházi évben, amikor különösen is arra gondolunk, hogy mekkora ajándék számunkra a kenyérben és borban itt maradt, szentséggé vált Jézus Krisztus. A nagycsütörtök fájdalmas és szomorú hangulatában kevésbé tudjuk az ünneplést kifejezni, hiszen ott már Jézus a halálára készül, s ahogy Schütz Antal mondja, az Utolsó Vacsora termében már betűnt a keresztnak, a Golgotának a sziluettje. Ez még egy egészen zártkörű együttlét volt, csak az apostolok voltak ott Jézussal.

A későbbiekben az ősegyház még tartotta az Eucharisztia szigorú zártságát, csak azon hívek vehettek benne részt, akik nemcsak hogy megkeresztelkedtek már, hanem fel is készültek az Eucharisztia vételére. Mintegy hittitok övezte. Jézusnak a Hegyi Beszédben mondott tanítását is erre értelmezték, hogy ne vessetek oda gyöngyöt a sertéseknek, hanem csak olyanoknak, akik azt értékelik. Ezért az Eucharisztia a legutolsó pillanatban lett a hittanulóknak kiszolgáltatva. A keletiek liturgiája mind a mai napig őrzi ennek emlékét, hiszen felkiáltanak, hogy "Katekumenek, távozzatok!" - Hittanulók távozzatok! Meghallgattátok az Evangéliumot, de az áldozati részen még nem lehettek ott, mert nem vagytok eléggé felkészülve rá. Ezt azonban később feloldotta egyházunk, bár jó arra mindig gondolni, amire Szent Pál int bennünket: aki méltatlanul eszi e kenyeret, saját ítéletét eszi.

De múltak az idők, Európa népei keresztényekké lettek, s már nem kellett elzárni az Eucharisziát a külső szemek előtt. Egyre inkább előtérbe került az a gondolat, hogyha egyszer Jézus azt mondja: „Ez az én testem, ez az én vérem.”, akkor Ő abban jelen van. Márpedig jelenléte a teljesség: Isten emberi voltában a szentségi színekben. Ezért túl a lakomán, hogy „Egyétek, vegyétek!”, túl a közösségi ünnepléseken, a középkor kiemelte azt a gondolatot, hogy velünk van a leghatékonyabb módon az Eucharisziában az Úr.

S az oltárok tetején oltárszekrények (tabernákulumok) épültek fel, de reálisan jelen van benne a feltámadt Krisztus. A középkor legnagyobb hittudósától Aquinói Szent Tamástól, - aki ebben a légkörben nevelődött már – IV. Orbán pápa magyarázatot kért Jézus Krisztus oltári szentségére. Azt mondta: a külső változatlan marad, de a lényeg megváltozik. Azóta is az ő szentmiséjét imádkozzuk, s azokat a himnuszokat, amelyeket éneklünk mind Aquinói Szent Tamás írta. A nagy hittudós örömeiben felkiáltott: amit Mózes mondott hol van az a nép, amelyhez oly közel lenne az ő Istene, mint hozzánk, az sokkal inkább megvalósult az Újszövetségben, mert nem a kőtábláknak a jelenvalósága, hanem az Oltáriszentség az, amelyik ezt a közellétet teljesen megvalósítja.

A reformáció idején korábbi tanítások életre keltek, hiszen Szent Tamás is már egyfajta eretnekségre reagált, amely tagadta Krisztus jelenlétét. Sokféle módon mondták a hittagadók, vagy hitújítók, hogy a vétel pillanatában jelen van az Úr. A tridenti zsinaton elhangzott, ez nem olyan emlék, mint egy történelmi esemény, hanem biblikus emlék, mely megvalósítja, jelenvalóvá teszi az egykori eseményt. Jelen van az Úr az Eucharisziában. Mintegy hitvallásnak a tárgya lett. Elkezdődtek a nagy körmenetek, s mintegy bizonyítandó, akik letérdeltek ott és hitték, azok hitték az egyház ősi közmeggyőződését. Volt olyan protestáns fejedelem, aki azt mondta, inkább a fejemet vetetném le, minthogy letérdeljek az Eucharisztiára, az Oltáriszentség előtt az úrnapi körmeneten.

Akkor lesz egység, ha ugyanazt valljuk teljesen az Eucharisziáról. Talán még emlékeznek amikor Szent II. János Pál pápa temetésén tolókcsonban ott volt az a Roger Schütz, aki az ökumenikus szerzetesség megalapítója volt Taizében. Ő maga reformátusnak született, de élete végén eljutott az Eucharisztiá hitére.

Ezért a későbbi pápa, XVI. Benedek megáldoztatta őt. Emlékezhethünk rá. Adná Isten, hogy eljussunk erre a közös hitre, s megszűnne ebbéli akadály is közöttünk!

S aztán múlt az idő, eljött az eucharisztikus kongresszusok ideje. S ahogy egy apáca szorgalmazta IV. Orbán pápánál az Úrnap ünnepét, ugyanúgy egy francia asszony, Emilie-Marie Tamisier azt mondta, hogy egy nagyhetes ünnepléssel meg kell kongresszus formájában ünnepelnünk az Eucharisziát. 1881-ben Franciaországban kezdődött el. Akkor még alig száz évvel voltak a francia forradalom válásüldöző kegyetlenségei után, s azt mondták, hogy engesztelésül is, mert annyi keresztény- és vallásellenes dolog történt akkor, ami máig kihat, hogy engesztelnünk kell az Urat az Eucharisziában. S elkezdődtek az eucharisztikus kongresszusok. Jövőre tavasszal az ötvenegyediket tartják majd a Fülöp-szigeteken. Hazánkban is volt ilyen 1938-ban, s megkértük, hogy újra lehessen majd Magyarországon, hiszen a katolikus identitásnak, a mély keresztény lelkiségnek a megerősítőjévé tud válni. Az Eucharisziát sokféle módon ünnepeljük. Mi is ünnepeljük, most a misszió keretében kimenve a városba. Nem rejtjük el a falak között, hanem megmutatjuk a világnak a hitünket.

Létezhet, hogy egy darab kenyeret ünnepelnek? De ennek a kenyérnek csodálatos templomok épültek, gyönyörű szép zeneművek, monstrenciák, miseruhák készültek. Ez elgondolkodtatásra készíti az embereket, hiszen az Eucharisziának még nagyobb csodája van, hogy megtart a jóban, a beteget pedig erősíti.

Az Eucharisztia felhívó jel az Isten szeretetére, hogy nem vagyunk magunkra hagyva, vándorlásunk társa lett. Ezt köszönjük meg ma, dicsőítve, magasztalva Őt, sátorról sátorra, vagy oltárról oltárra járva. Amikor Jézus megszületett, akkor azt mondja János evangélista: közöttünk verte fel sátorát. Felvette a testnek a sátrát. Most mi is sátrakat készítve megyünk, s ahogy az Ószövetség népe sátorban vitte az Úr jelenlétét mutató kőtáblákat, mi Krisztus szent testét visszük. Ünnepeljük, s ez az ünneplés hasson vissza ránk, hogy az Isten velünk van, szeret bennünket, nem vagyunk magunkra hagyatva. Vándorlásunk társa lett. Ezért ez az ének, amit az Eucharisztikus Kongresszusra Bangha Béla írt, és talán legjobban ismerik a Kárpát-medence magyar katolikusai, hangozzék el szívből itt is Győzelemről szóljon ének. Győzelemről, mert az Úr legyőzte a halált, feltámadt teste szentségi módon is itt maradt közöttünk..

IV. Kecskeméti Városmisziót. 2015. június 7.

Búzaszentelés Dunapatajon

Ezen a tájon még teljesen életszerű a mai napnak az ünneplése. Nagyvárosi embernek skanzenbe kell mennie, hogy akár a pásztoréletnek valamiféle ismeretére jusson, vagy meg tudja különböztetni egymástól a különböző gabonákat. Dunapatajra jövet békésen legelgető birkanyájjal és búzatáblákkal is találkoztam. S a mai napon egyszerre ünnepeljük a Jó Pásztort, ugyanakkor elvégezzük könyörgő-kérő imádságunkat a búzaszentelés keretében.

Jézus pásztornak mondta önmagát. Bár megemlítette, hogy Ő az Ember Fia, de amikor önmeghatározását adta, akkor nem azt mondta, hogy én vagyok a legnagyobb szentírást tudó főpap – azt később adta rá a keresztény nép –, hanem azt mondotta: „Én vagyok a Jó Pásztor.” És ez a pásztor-kép rögzült a keresztények emlékezetében, hiszen az első és legtöbb ábrázolás még a katakombák falain is pásztorként mutatja be Jézust. A megfeszítettnek keresztben való ábrázolása az első évezredtől való. A leghíresebb zsoltárok szerint, miközben Istenre gondolt, ezt mondta: „Az Úr az én pásztorem. Nincs is semmiben hiányom. S bármi történik velem, még ha halálvölgyén járok, akkor is velem vagy.”

Én vagyok a Jó Pásztor – vallja Jézus isteni öntudattal. Mert mindazt, amit egy pásztor végez – egyben tartja, eteti, gyógyítja, karámba tereli a nyáját – ezek mind a híveire is vonatkoznak. Hiszen Jézus az, aki egyházat alapított, egybetartja szentlelkével az egyházat, az Isten igéjével, a szentségekkel, és legfőképpen az Eucharisziával táplálja őket. Gyógyítja a bűnbánat szentségével a lélek sebeit, és a karám, amibe Ő beterel bennünket, az örök Isten országa. Éppen ezért oly kiváló azt mondanunk, hogy Jézus Jó Pásztor. Mert azt akarja, hogy a mi életünk is hozzá hasonljon, hiszen a keresztség szentségében mindannyian részesülünk papi, prófétai és pásztori tisztségéből.

Ugyanakkor vannak kiválasztott emberek. Ezek a papok, akiket Jézus hív és küld, hogy egy életet lefoglalóan jó pásztorokká legyenek, az Úr nyáját gondozzák halálukig.

Valamiképpen minden emberre, aki közösségben él, rá van bízva

egy nyáj. Valakire a családja, másra a munkaközössége, a gyerekek az iskolában... Ugyanazt kell tennie a maga életformájában, amit a pásztor tesz. A hitoktatóknak most egyre nagyobb feladata lesz a kötelezővé váló erkölcs- és hitoktatás megvalósításában. Ugyanez a pásztori munka lesz a küldetésük, ugyanis hitet oktatni nem lehet pénzes állásbetöltésként, mert elkötelezettség híján okafogyottá válik. Egyébként sem könnyű a mai gyermekekkel foglalkozni, hát még hittanórán, ahol rátermettség, isteni kegyelem és karizma is kell. Amikor mi a papi hivatásokért is imádkozunk, akkor a hitoktatók nagyon nagy feladatára is gondolunk, mert tudjuk, hogy a hívás és a küldetés Istentől jön.

De hiába imádkozunk a bő termésért, ha nem vetettük el a magot. Csak vetéssel lehet aratni. Közben locsolunk, permetezünk, gondozunk. A gabonával is sok mindent tesznek, mire kenyér jut az asztalunkra. S ezekre a munkákra is adja az Isten áldását. Ugyanígy a papi hivatásokért végzett fáradozásra is. Általában azokból a fiatalokból lesznek kiváló mérnökök, vagy bármely tudományban, művészetben remeklők, akik már gyerekkoruktól érdeklődnek iránta. Ez a papi hivatásra is vonatkozik. Jeremiás próféta azt mondja: „Ha beszédre akadtam, akkor az nekem szívem gyönyörűsége volt.”

Ha olyan fiatalok lesznek körülünk, akik szívesen kezükbe veszik a Szentírást, az egyház tanításával tisztában vannak, szeretik a hittel való foglalkozást, szeretik az Úr házában való életet, és egyébként is meg akarják élni társaik között a Krisztus-követést, akkor tőlük majd el lehet várni, hogy megszólítja őket az Isten. Akkor még mindig megmarad a szabadság, a választás lehetősége, hiszen az Isten csak hív, de nem kötelez, és nem programoz be minket arra, hogy papokká le-

gyünk. Mert ennek a hivatásnak a szabadságon kell alapulnia, mint ahogy a papszentelés alkalmával fel is tesszük ezt a kérdést, hiszen a szabadság feltétele annak, hogy jó szívvel elköteleződjünk Isten ügye mellett. – A Jó Pásztor vasárnapja eszünkbe juttatja a papi utánpótlást, ami mindig megkívánja, hogy imádkozzunk érte, mert maga Jézus mondja: „Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek az aratás Urát, küldjön munkásokat aratásába...”

Mi imádkozzunk ezeken a napokon különösképpen is érte, de ugyanakkor törekednünk kell arra, hogy ezeket az alapokat biztosítsuk. Tehát, amikor az iskolai hitoktatás kérdése felmerül, egy megkeresztelt ember egy percig se gondolkodjon azon, hogy hova íratja gyerekeit. Mert az erkölcstanoktatás fontos és jó lehet – ezt itt is megkapja –, de az nem fogja benne felkelteni az Isten utáni vágyat. Egyébként az egész erkölcstani oktatás egy nagy kérdőjel. Megköveteljük, hogyan viselkedjék valaki, de milyen alapon? Miért kellene neki bármit követnie, ha valami mögött nincs egy szilárd erkölcsi rend, ami nálunk Istennel azonos. Ezért fontos, hogy a hitok-

tatás minél nagyobb teret kapjon a magyar közéletben, az egyházunk életében, és hogy legyenek olyan hitoktatók, akik átérzik annak fontosságát, hogy mekkora feladat, milyen nagy küldetés van rájuk bízva.

Tudjuk, hogy a pedagógia leghatékonyabb eszköze a jó példa. Ami nélkül falra hányt borsó az elhangzott jó szó. Én mostanában jöttem rá, hogy az embereknek csak jó szót mondani nagyon kevés. Nem dohányzom, csak látom, hogy a cigarettás dobozokra mindenféle rémisztő iratok vannak felírva, szörnyű képekkel. De ezek számítanak bármit is annak, aki dohányzik? Semmit. Én azt mondom a gyerekeknek, hogy ne hazudjál, ne lopjál, tiszteld atyádat, anyádat és imádkozzál! Ne paráználkodjál, mert nem csak te, a gyermeked is megszenvedi a következményeit! – Ám mindez semmit nem ér, ameddig nem látják be a fiatalok, hogy Isten előtt mindenkinek felelősséget kell vállalnia. Az éhséghez, a szomjúsághoz hasonlóan, a szexualitás is kielégítésre vágyó része az emberi, Isten adta létnek. Imádkozzunk, hogy tisztességgel jusson mindig, mindenki mindezekhez!

*Dunapataj, búzaszentelő ünnepi szentmise,
2015. április 26.*

A tudás, az út és a derű

A kezdő pedagógus naivitása szokott lenni, amikor azt hiszi, hogy az év elején tanított dolgokat a gyerekek egész évben tudják. Hiszen jól elsajátították, jól feleltek belőle. Csak akkor esik kétségbe, amikor év végén, egy-egy ismétlő óra alkalmával némelyik gyerek úgy tesz, mintha nem is hallott volna soha semmit a korábban tanultakról. Ilyenkor eszébe juthat a latin közmondás igaza: *Repetitio est mater studiorum* (Ismétlés a tudás anyja).

Anyaszentegyházunknak nagyon jó pedagógusai vannak, meg kétezer év tapasztalata. A liturgia, a szent ismétlés pedig mindig eszünkbe idéz fontos igazságokat. Maga Jézus is így tett. Kibontott egy-egy témát, s visszatért rá. Nem azt mondta, hogy irgalmas az Isten, ezt jegyezzétek meg. Hanem mondott egy történetet a tékozló fiúról, más alkalommal az elveszett bárányról, utána az elveszett drachmáról. Ám közben Isten irgalmasságát emlegette, s a többi nagy igazságot is felidézte. Éppen azért, mert az ismétlés által az ember elmélyít egy igazságot, és az is pedagógiai tény, hogy ugyanazt az életigazságot, vagy akárcsak természettudományos

ismeretet az idők múlásával másként fogjuk föl, mert másként hat ránk. Más élményt jelent egy regény általános iskolás korunkban, mást húsz évvel később, és megint mást öregkorunkban. És így van ez sok minden mással is. Ezért kell minden évben megtartani az adventet, a nagybőjtöt, a nagy ünnepeket, vissza-visszatérő szent ismétléssel. Nemcsak azért, hogy el ne felejtünk bizonyos dolgokat, hanem

azért, hogy elmélyítsük azokat. Túl az ismereten, életigazsággá akarunk tenni valamit, amit az üdvösség története és a saját üdvösségünk szempontjából Jézus fontosnak tartott.

Általános emberi életérzés, hogy mindig úton vagyunk, mindig várunk valamit. Gabriel Marcel keresztény bölcsele ebből egy nagy gondolati filozófiai művet írt, a Homo Viator-ról (Az úton lévő emberről), aminek lényege, hogy mi nem stagnálunk. A mai világ felgyorsította a közlekedésünket. Tegnap este beszéltem az unokaöcsémrel, azt mondja, holnap elmegyek Brüsszelbe. Úgy mondta, mint aki a boltba készül. Kérdeztem: minek? Hát csak szétnéznék ott a feleségével. – A világ ilyen mérvű mobilitásain a mi korosztályunk egy kicsit még csodálkozik. Különösen az, aki soha nem hagyta el a faluját. Benedek Elek írta, hogy az ő gyerekkorában volt ilyen ember. De valójában ő is mindig úton volt, mert az idő múlik fölöttünk, a világ változik körülöttünk, hiába maradunk egy helyben. Ezt az élményt fogalmazza meg Gabriel Marcel, hogy nem stagnálunk, hanem úton vagyunk. Ennek egyik jellemzője az, hogy várakozunk. Mindig várunk valamit. Hérakleitosz mondása: „Mindennap megszűnik valami, amiért az ember szomorkodik. És mindennap születik valami, amiért érdemes élni, küzdeni.” – Ez addig igaz, amíg az embernek van valami keresnivalója a Földön. Abban a pillanatban, amikor szembesül azzal, hogy itt a vég, onnantól ez a várakozás – ha nincs benne keresztény hit – megszűnik. Egy haldokló már nem sok dolgot várhat az élettől. A keresztény ember viszont ezt a várakozást egy természetfeletti várakozásba illeszti bele, mert az Úr mindig jön, és soha sem megy. Mindig várunk rá, az adventben ezt éljük meg. Közeledik felénk és soha sincs olyan közel, hogy közelebb ne lehetne. Ahogy egykoron várt az emberiség a Messiás születésére, mi várunk arra, hogy az Úr eljön a mi életünkbe. Már most is, s van egy végső nagy találkozás, ami a halál pillanatában bekövetkezik. Ahogy múlik az idő fölöttünk, annál nagyobb realitás ez. Gondolom, az idősebb pedagógus kollégák azok, ha elmennek halottak napján a temetőbe, azt is nézik sokszor, hogy ez az ember kevesebbet élt, mint én. Főként, ha osztálytársak, ismerősök voltak. Nézzük az évszámokat, Istenem, ő már meghalt. Hát hol vagyok én bebiztosítva, hogy sok időm van még? – Ez is egy realitás. De Jézus szólt a készenlétről is. Azt mondta: „Virrasszatok!” Nem feltétlenül arra gondolt, hogy ne aludjatok, bár a középkor szentjei kifejezetten fontosnak tartották, hogy szó szerint megfeleljenek az Evangéliumnak. Ezért is voltak olyan rendek, hogy éjszaka is felkeltek imádkozni.

Sőt, a papi zsoltosma, régen az éjszakai nocturnus azt kívánta a paptól, hogy vagy nagyon későn, vagy nagyon korán már imádkozza el, így felelve meg a virrasztásnak.

Mi a virrasztást a készenlétben akarjuk megélni, a szívnek, a léleknek és a tetteknek a készenlétében.

Vannak pedagógus ismerőseim a régi időkből, akik bemutató órát tartottak, és külön felhívtak, hogy imádkozzak értük, mert ott vizsgálni fogják őket. Értetlenül kérdeztem: a gyerekek kevesebbet érnek, mint a tanfelügyelő? Semmivel sem, sőt! Ha miattuk nem teszem meg, amit megtehetek, akkor miért tenném meg másokért? Ha a hittanóráimra egyszer-egyszer beállított valamelyik televízió, a gyerekek olyan rendesek voltak, mint még soha. Mert tudták, hogy figyelik őket, és minden csíntevésük is látható lehet majd a képernyőn. Ha értjük ezt a készenlétet, akkor az is érthető, miért mondta az egyszerű suszterinas, hogy bárcsak meg volnék már verve, legalább túl lennék már rajta. Így van ezzel a pedagógus is: jaj, csak túl lennék már ezen az órán! És bevallom, ezt az érzést én is megtapasztalom időnként. Amikor egész nap autózok – mert ugye mindig úton vagyunk –, ezernyi ügye-bajos dolgot intézve, s mire végre hazaérek, van még egy bibliaóráim. Istenem, de átadnám másvalakinek! Ám jön a tévé, felveszik, s az még negyvenöt perc, de jó lenne már túl lenni rajta!

A pedagógusnak nem kell külön keresni önmegtagadó feladatokat. Arra ott vannak az irtó rossz gyerekek. Rájuk figyelni folyamatosan, na, ez az igazi virrasztás! Amikor a tejprogramban szétlocsolja a tejet, a kapott sajtkrémmel pedig összemácsolja a falat. De egy pedagógustól elvárják, hogy mindenre odafigyeljen, és ha ezt teszi, akkor valójában virraszt. Az advent nem külön feladatokat akar ránk róni, csak azt, amit tennünk kell. Ha imádkozol, próbálj meg összeszedett lenni. Ha tanítasz, próbálj meg úgy oktatni, hogy minden gyerek figyeljen oda. Ha türelmet gyakorolsz, azt is nagy lélekkel tedd. Tehát elég megtenni, ami egyébként is kötelességünk, de azt próbáljuk meg nagy lélekkel. Persze közben egyre jobban fáradunk. Ezért is kell a lelki töltés, a lelki megerősítés. Az advent ebben is segít. Az Úrra várás ezt jelenti számunkra. Közeledik felénk, és mi is közeledünk felé. Olyan ez, mint amikor két oldalról fúrnak az alagutat. Van úgy, hogy elmegy a két furat egymás mellett, mert nem jó irányba mérték ki a mérnökök, de van úgy, hogy milliméterre egyezik. De a felénk jövő út felé nekünk is men-

nünk kell, hogy jó irányra lellessünk.

Valamiképpen a világ mindig ismétli önmagát, bár a történelem változik, még ha vannak is hasonló helyzetei. Amikor Jézust első alkalommal várta az emberiség, részben a Római Birodalom, részben a zsidó társadalom ugyanazt élte meg, mint mi. Egy eléggé válságos időszak volt annak a kornak, amikor Jézus született. Volt egy hatalmas birodalom, ami sokszor recsegett-ropogott. Ha elolvassuk a Római levelet, amit Szent Pál apostol a kora társadalmának írt, ugyanaz a sok perverzizáció megvan a mi Európánkban is. Éppen ezért az a várakozás, amikor Jézusra vártak, hasonló feladatokat tűz ki elénk is. Ugyanis várták Jézusban a békét, a Messiást. Hát nincs béke a világon, azt láthatjuk. Nagyban, kicsiben egyaránt békétlenség okoz ma is a lelkekben bánatot, de Jézus mégis el tudott hozni egyfajta békét az embereknek. Azt a békét, ami elsősorban a rend nyugalma az én lelkemben. Istennel, embertársaimmal és önmagammal. Nem véletlen, hogy amikor Jézus megszületett, akkor felhangzik, hogy dicsőség az Istennek, békesség az embernek. S amikor föltámad, azt mondja: „Békességet hagyok rátok.” – Nem a világ békességét, hanem az enyémet. Amire mindannyian vágyunk, bár körülöttünk országok, nemzetek háborúskodnak, ami családokon belül sem ritkaság. Adyt idézve, Minden egész eltörött, és az ember van válságban, az ifjúság. Azt látjuk, hogy egyszer megtalálni a lelki békénket, csak ajándék lehet a Messiástól. És ez lenne a legszebb, legjobb ajándék Jézus Krisztus születésének ünnepén.

A próféták szerint, amikor eljön a Messiás, az Isten-ismeret olyan nagy lesz már az emberekben, hogy szinte egymást tanítják a hitre. De mi ma is azt látjuk: még az egyházi iskolák is küzdenek azzal, hogy olyan gyerekek kerüljenek oda, akik nagyon messze vannak a hit ismeretétől is, nemhogy a hitélettől. Ebből látszik, hogy adventi állapotban élünk, ami az ember életállapotának máig az egyik jellemzője. Ugyanakkor él bennünk az a remény, hogy mi nem hiába, nem céltalanul vándorlunk itt a Földön. Nem véletlenül vagyunk úton mindig, van értelme a mindennapi küzdelmeinknek, van értelme annak, hogy a nehézségek ellenére is remélünk.

Járt nálam André Goodfriend amerikai ügyvivő, s ő kérdezte, hogyan látom a jövőt. Sok mindenről beszélgettünk, és Jacques Barzunt idéztem neki, azt az amerikai történészt, aki 2012-ben halt meg 104 évesen. Hajnaltól alkonyig című könyve magyarul is olvasható, s igen pesszimista a jövőt illetően, éppen az amerikai társadalmi tapasztalatai alapján. Egyébként mélyen hívő ember volt, s azt mondta: „Aki meg

akarja ismerni a történelmet, annak beszélnie kell az Istennel. Jóban kell lennie vele, mert jön az a korszak, amikor a médiától elhülyített – bocsánat a szóért, de így igaz – tömegek csak tőle kérhetik az életüket.” Most meg azt látjuk, hogy a fiatalok túlnyomó része az internet, az okostelefon és sok minden más kütyü által sugalmazott vagy sugallt információknak hisz. Miközben a napi huszonnégy órájából huszonkettőt vagy ül, vagy fekszik. Ilyen világban élünk. Büntetés számukra az olvasás –

II. János Pál pápa

tisztelet a kevés kivételnek –, de tessék mondani, így milyen jövőképünk lehet? A keresztény ember akkor is remél, amikor a többinek már nincs miben reménykednie. Nekik milyen reményt adhat a virtuális világ?

A próféta felhívó jelként szavával, életével azt mondja, amit az Evangélium sugall, egy radikális életformát. Akik egyházi iskolában tanítanak, s magukat kereszténynek mondják, ebben felelősséget és feladatot kell látniuk. Ez sem megy a magunk erejéből. Ezért kell mindig egy kegyelmi megerősítés, egy advent, egy összeszedettebb időszak, amikor az Úrra várásunk abban is megnyilvánul, hogy ezt tudatosítjuk. Mert a keresztény ember olyan, mint a jó autóvezető, nézi a műszerfalat időnként, de valójában mindig a távolba tekint. Nekünk nem elég

csak a napi feladat, hogy ma ennyi, holnap annyi órám van, hanem távolra nézünk, és nemcsak a nyári szünetig, hanem az örökkévalóság fényében is akarjuk szemlélni az életünket. Ezért a mi kis adventjeink beleépülnek a nagy adventbe. Abba az ívbe, amit meg kell élnünk.

Mindezzel sosem készülünk el, tehát mindig lesz feladatunk. Jövőre és utána is, amíg élünk, amíg előre haladunk. Hogyan? A tudatosítással, és valami több aktivitással, ami éppen abban mutatkozik meg, hogy a kötelességeinket jobban teljesítjük. Meglátva és láttatva, hogy ebben a munkában van valami többlet, ami az ember életének értelmet ad. Nem egy poroszos iskolarendszert akarunk, hogy na, még jobban csináld, még fegyelmezettebb légy! Hanem azt, hogy ezek a készülétek, ezek az összeszedettségek derűsebbé, boldogabbá tegyenek bennünket, mert az advent a várakozásban a reményt erősíti. Akinek nincs reménye, annak derűje sincs. A szentté avatott János Pál pápa végnapjaiban – amikor már csak épphogy tudott írni – papírra vetette: derűs a lelkem. Ezen a földön a keresztény embernek ez az adható legnagyobb ajándék.

Azt kívánom, hogy a most kezdődő advent karácsonyig tartó időszaka derűs időtöltéssé váljék mindenkinek, ami lelkünket felemelheti Istenhez, a környezetünkben pedig elősegíti a szeretet civilizációját.

*Kecskemét, pedagógusoknak tartott rekollekció,
2014. november 29.*

Órizve Isten templomát

Ha megkérdeznék a katolikus embereket, hogy melyik a Katolikus Egyház legfőbb temploma, a legtöbben – úgy gondolom – a római Szent Péter Bazilikát említenék, ahol a pápák a legtöbb ünnepet tartották. De nem így van. A katolikusok legfőbb temploma a Lateráni Szent János Bazilika, amelynek az ünnepét ma tartja egyházunk. Ez a bazilika a legősibb templomunk, amit rögtön a keresztény üldözések után, Nagy Konstantin császár jóvoltából a pápai szolgálatok és misék helyéül emeltek. A neve annyit jelent, hogy királyi ház, mert maga a császár a királyi palotájának egy részét alakíttatta és adta át egyházi célokra a 310-es évek elején. A bazilikára fel van írva: A földkerekség összes templomának anyja és feje.

Ha vasárnapra esik ez az ünnep, akkor nem a megszokott évközi idő harminckettedik vasárnapját, vagy harmincharmadikat tartjuk, hanem mindig a Lateráni Bazilika ünnepét idézzük fel, és azt ünnepeljük. Felvethető a kérdés: Miért kell egy épületet ünneplés tárgyává tenni? Csak-

hogy nekünk ez a templom nem pusztán egy szép, hatalmas nagy épület, hanem valamiképpen mindig az Isten jelenlétének a helye. Az első, s mint ilyen egyetlen, amely számunkra a földön élő embernek útmutató, erőforrás és találkozási hely. Ez a templom, a Lateráni Bazilika az összes többi más templomot is eszünkbe juttatja, hiszen egy életben, ha egyszer-kétszer valaki eljut Rómába, akkor bizonyára oda is elmegy. De a legtöbben soha nem jutnak el oda, csak a saját településük, vagy annak közelében lévő templomába, ahová életének több eseménye kapcsolódik.

Én is őrzöm szívemben a gyóni templomot. Nem csak azért, mert itt kereszteltek, itt voltam elsőáldozó. Újmisémet is itt tartottam, úgy is, hogy a képe fent van a szobám falán, de mind a három falubeli templomnak a képe is ott van. Mert a Paphegyről készített annak idején Kalmár tanár úr egy szép grafikát, amelyen mind a három látható. Mit jelent nekünk a templom? – kérdezzük, mert olyan időt hagytunk magunk mögött, amikor ennek a fontosságát és értékét is kétségbe vonták. Sőt, a kommunizmus idején Magyarországon is robbantottak fel templomot a Hősök terén, a Regnum Marianum templomát. Most meg azt látjuk Nyugaton, hogy nem tudják megtölteni, ezért eladják áruháznak, vagy a muszlimoknak. Ez mindig a hit hiányának a jele. Nem a templom építi a hitet, hanem fordítva, s ahol templomok épültek, ott mindig voltak hívő emberek, az a hitnek a jele. Egészen sivár lenne az életünk nélkülük. Ha csak úgy behunynánk a szemünket, akár Dabason, akár Budapesten, és a látképből kivennék az összes templomot, mennyivel sivárabbak, élehetetlenebbek lennének ezek a települések! Mert ahol az emberek csak gyárakat, üzleteket építenek, ott előbb-utóbb embertelenné válik az élet. Emlékszünk azokra a szocialista városokra, ahol nem építettek templomot. Milyen sorsra jutottak?

Ma már ismét felépítik Isten házát az emberek ott, ahol úgy érzik, hogy az élet igazi nagy kérdéseire sem a gyárak, sem az üzletek, sem az irodaházak nem adnak megnyugtató választ. Mert a templom az, ami számunkra az Isten jelenlétének a helye, ahol az Evangélium olyan, mintha Jézus tanítana bennünket. S ha most visszatérünk gondolatban a Lateráni Bazilikához, akkor belépve a főbejáraton, rögtön az első oszlopoknál van egy szép dombormű, ami a magyarokra vonatkozik. II. Szilveszter pápa – Szent István számára – átnyújtja a koronát Asztrik kalocsai érseknek. Hála Istennek, hogy ebben az évben egészen bizonyossá vált számunkra, hogy a Kalocsai Székesegyháznak az első temploma mellé temetett személy az nem más, mint a Szent

Koronát hozó Asztrik érsek. Ezzel is gazdagabbakká lettünk, s valamilyen az egész múltunk beleágyazódik így a Lateráni Bazilika történetébe is.

A templom emlékeztet bennünket az Isten marandó szeretetére, hogy velünk van a történelemben. Emlékeztet arra, hogy eleink ott imádkoztak, oda jártak. Ha csak a gyóni katolikus templomra gondolok, már e mögött is van lassan nyolcvan esztendő, hát még egy olyan templomban, ahol száz évekre vissza lehet emlékezni. A templom az a hely, ahol jelen van Isten. Ezért mondja Jézus a nagy vitájában, rá-

A Szent Koronát hozó Asztrik érsek

mutatva az ószövetségi építményre: „Bontsátok le ezt a templomot, és harmadnapra fölépítem!” Először valóban arra gondoltak, hogy a heródesi templomot akarja lebontatni. Igazában testének templomára gondolt, arra, hogy ha őt megölik, akkor is harmadnapra feltámad. Ebből a jézusi tanításból Szent Pál kiveszi azt a fontos igazságot, hogy végül is minden ember lehet az Isten temploma. Azzá válhat a lelkében, nemcsak azért, mert saját képére és hasonlatosságára teremtett bennünket az Isten, hanem azért is, mert a Szentlélek az emberben helyet találhat. Ezért kéri az apostol: „Őrizzétek az Isten templomát a lelketekben!”

Voltak korszakok, amikor tönkretették a templomokat. Én láttam annak idején a leningrádi Szent Izsák, meg a kazanyi Szűz Mária templomát átalakítva ateista múzeummá. Ugyanez megtörténhet az emberrel is. Amikor lelkében helyet ad a materializmusnak, az Isten-tagadásnak. Ugyanolyan megcsúfolttá válik, és nem törekszik a szeretet törvényére. Mert az Isten templomát nem csak a lakóhelyünkön, a lelkünk-

ben is fel kell építeni, és ha mindenki erre törekszik, akkor ott az egyházközség mássá, jobbá válik. Csakis rajtunk múlik, hogyan gondozzuk, építjük saját lelkünk templomát.

A mai napon a Lateráni Bazilikát ünnepeljük, vele együtt az összes templomot, így a miénket is. Mindenki tudja a plébános atya jóvoltából, igehirdetéséből, hogy szüleim 65. házassági évfordulóját is itt tartjuk, hálát adva az elmúlt évekért. S talán van benne valami nagyszerűség, hogy éppen apuka volt ötven éven át ennek a templomnak a gondnoka. A templom szeretete számára a hitnek, s az egyháznak a szeretetét jelentette. De jelentse azt mindannyiunknak! A zsoltáros azt mondja: „Szeretem Uram, házad ékességét.” Ez az igazán fontos számunkra, hogy a templom mindig szép legyen, és az vetüljön vissza ránk, a lelkünk templomára.

Az üdvösségben nem lesz szükség templomra, mert azt mondja a Jelenések könyvének írója, hogy az Isten maga lesz a templom. Amit itt még csak homályosan, emberi szó által, szentségi színekben látunk, az ott teljessé válik. De addig, amíg itt élünk, a templom fontos számunkra. Ahol a falu, a város gondot fordít a templomára, ott a település nemcsak külsőleg, hanem lélekben is épül. S e kettő a legszorosabban összetartozik. Ezért, amikor ma itt vagyunk, köszönve azt, hogy nekünk is van templomunk, hálát adunk Istennek. Hiszen az Ő templomában tesszük ezt. Ahogy annak idején Jézus megtisztította a kufárságtól a templomot, törekedjünk arra, hogy a mi lelkünk temploma is tisztuljon meg, mindig erősödve a hit által. Az itteni találkozásunk olyan legyen, hogy mindig jobb emberként menjünk el, mint amilyenként érkezünk...

*Gyón, a Lateráni Bazilika felszentelésének ünnepén,
2014. november 9.*

Évbúcsúztató gondolatok

Mindig eszünkbe juttatja az év utolsó napja az időt, a számadást és a hálaadást. Az időt, ami olyan titokzatos valóság, hogy Szent Ágoston például ezt mondja róla: „Ha nem kérdezed, tudom mi az, de ha kérdezed, nem tudom...” Ilyenkor mégis mindenkinek eszébe jut, hiszen egy évvel idősebbek lettünk. Gyerekfejjel az ember sokszor úgy gondolja, hogy nagyon sok ideje van, és néha siettetné, mondván: Jaj, csak már gimnazista lehetnék! Majd a nagykorúság után áhítozik, hogy felnőttként kezeljék. Azután jön egy pont az ember életében, amikor rádöbben arra, hogy ez egy fogyó vagyon. Mert mindenkinek múlik az ideje, és vele együtt a lehetősége is, a megtenni vágyott dolgok palettáján.

Az időnek a biblikus kettőssége, a kronosz és kairosz, előttünk ismert. Az egyik a változások egymásutánisága, a másik a belső tapasztalat. Mind a kettőhöz valamilyen tudomány kell. A kronosz méréséhez, vagy egyszerűen a naptáraknak a felállításához is nagyon bonyolult csillagászati ismeretekre van szükség. Sok diplomás sem tudná pontosan elmondani, hogyan alakult ki ez a mai időszámítási rendszer. Mi már Krisztus születéséhez mérve számítjuk az időt, de annak előtte volt római meg egyiptomi idő. Van, ahol a Holddal mérik, például a muszlimok, ezért náluk a ramadán böjt mindig változik. Nem úgy van, mint nálunk, hogy tavaszra esik, hanem az év bármely szakára eshet.

Sok összetevője van a naptári év kiszámításának is. Mi a Gergely-naptárban már egy módosított változatnak vagyunk a tanúi. Előtte már volt egy majdnem hasonlatos naptár az európai népek körében, de a belső, a lelki tapasztalatnak az ideje, ami megjelenik az irodalomban, a művészetekben, megjelenik a vallási élményben, nem mérhető kronométerrel. Mégis vannak olyan emlékeink, tapasztalataink, amelyek különleges módon határvökök lehetnek az életünkben. Ezt az időt, ami az Isten teremtett világának a jellemzője, mi ajándékba kaptuk, mint lehetőséget. Meg is köszönjük, hogy megértük, és hálát adunk érte annak, akitől kaptuk.

Egyházmegyénkben most különös kapcsolódása volt éppen a székesegyházi feltárások kapcsán a kronosznak és a kairosznak, amiről

többször hírt adtunk. Még hátramaradt a belső feltárás, aminek hosszúságát nem láthattuk előre. Nemcsak a hatóságokkal való küzdelmeink hátráltatnak bennünket folyamatosan, hanem a feltárás közben adódó – nagy szakértelmet és sok munkát kívánó – ezernyi technikai probléma is. De megéri mindezekkel megküzdeni, annyi bizonyos. Mert ha a kronoszt nézem, az idők egymásutániségát, akkor majd bizonyítani fogja az idejövő embereknek, hogy ezen a tájon pontosan ugyanolyan kultúra volt ezer évvel ezelőtt, mint a szerencsésebb vidékeken. Nekünk is lehetne jáki vagy lébényi templomunk, ha annak idején nem rombolják le a tatárok, a törökök vagy a hajdúk. Tehát egyrészt most feltárul ezer évnél is hosszabb magyar múltunk. Ez a kronosz, ami átlép a kairoszba, mert mi nem egy várunk a feltárásába fogtunk – bár az is érték –, hanem egy temploméba, ami mindig az Istennel való találkozásnak a helye. Itt meg kell, hogy erősödjék a hitünk. A műemlékes tárgyalásokon mondtam az egyik – feltehetően nem hívő – hozzáértőnek, hogy amikor a Szent Péter Bazilikában járok, elvarázsol és bűvölettel tölt el a csodálatos épület, de ha lemegyek Szent Péter sírjához, megerősödik a hitem, mert itt a kezdete az apostoli Szentegyháznak, és itt a folytonosság. Itt pedig, Kalocsán, a magyar kereszténységnek az alapjai vannak, Asztriktól kezdődően. Az akkori főpapok és körülöttük lévő papok és hívek azt a vonalat képezik, amely a hitnek az apostoliságát és a folytonosságát adja számunkra. Mi nem egy mai szektának a tagjai vagyunk, aminek jelenleg is él az alapítója. Mi az apostoli egyházhoz tartozunk. Értjük ezt? Ezer év hite itt van a falak között. Nemcsak Asztrik, hanem Szent István, Szent Imre, majd Csák Ugrin, Tomori Pál is érinthette a feltárt leleteket. Itt szinte mindenki felsorakoztatható, akik ezen a földön a magyarságot és a kereszténységet egyaránt képviselték.

Ha visszatekintünk erre az elköszönő évre, akkor megállapíthatjuk, hogy a nehézségek ellenére üdvtörténeti volt, hiszen változatlanul jó volt a kapcsolatunk az Anyaszentegyházzal, Rómával, ahogy az apostolokkal és keresztény eleinkkel is. Ezen kívül még sokféle számadást és visszatekintést tehetünk, de az egész egyházmegyéről itt nem adhatunk számot, hiszen túlnyúlna a mostani kereteinken. De elmondhatom, hogy hála Istennek, vannak szép számban katolikus általános iskoláink, gimnáziumunk, szakközépiskolánk, ahol a jövő reménységei nevelődnek. Vannak szerzetesrendek, vannak katolikus családok, vannak papnövendékek és vannak fiatal papok.

Örvendetes dolog ez, amiért csak hálát adhatunk. De a számadásban mindig benne kell lennie az egyéni számadásnak is. Ezt mindenkinek egyedül kell megtennie, hiszen senki helyett nem vizsgálhatjuk meg a lelkiismeretüket. Ezt valószínűleg nem fogja megtenni, aki ma este elmegy valamilyen szilveszteri vígasságba, de akkor tegye meg a következő napokban! Nem csak úgy, hogy áthajtogatja a naptárát, hanem belsőleg. Azokra a kérdésekre keresve választ, hogy milyenek voltak a gondolatai, szavai, tettei vagy esetleges mulasztásai az elmúlt esztendőben.

Mi nemcsak a negatívumokat, hanem a jót is össze akarjuk számolni a számadás idején. Mondván: örülünk annak, ha jót tudtunk tenni! Ha csak a rossznak lennének kihatásai az emberi közösségekben, most nem is lennénk itt. A számadásban mindig a jónak is benne kell lennie, és hálát kell adnunk érte. A hála nem a kereszténység monopóliuma. Már a pogány népek között is sok szép példáját adták annak, hogy az ember alapvetően hálás lelkületű. Mert Isten beleírta teremtménye szívébe azt, hogy tudjon köszönetet mondani a jóért. S ez valamiképpen mindig az emberiséghez tartozik, mert ha valaki nem tudja megköszönni, hogy vele jót tettek, akkor nagyon sok hiányzik az emberségéből.

Mi most is köszönetet akarunk mondani Istennek, és mindazoknak, akiktől jót kaptunk. Jézus sokszor adott hálát az Atyának, de hálát adott az embereknek is, akik jót tettek vele. Gondoljunk a szamariai asszonyra, aki vizet adott neki, feltárva az örök élet szépségét. Vagy arra az asszonyra, aki könnyeivel mosogatta a lábát, s a többiek bántották érte. Jézus hálája példamutató, s mi az Ő hálájába kapcsoljuk a sajátunkat, mert a szentmise nem más, mint hálaadás. Eucharisztia. Köszönetet mondunk Istennek a kapott javakért és utólag azt kell mondani, hogy a rossz dolgokért is. Mert Isten a rosszat is jóra tudja fordítani. Ahogy Szent Pál apostol mondja: „Az Istent szeretőknek minden a javukra válik.”

Lehet, hogy most még nem, de évek múltán sok mindent megértünk abból, ami esetleg nem volt ínyünkre, ami fájdalmasan érintett bennünket. Mert azt is egy emberi, bölcsőbbé tevő tapasztalatként fogjuk őrizni a lelkünkben. Ezért a keresztények hálás lelkületével vegyünk részt ezen a szentmisén. A megtestesült Igével, Jézus Krisztussal adjunk hálát az Atyának!

*Kalocsa, Szent József zárdatemplom,
2014. december 31.*

Lelkünk öröme, békéje

Szobám ablakából egész évben szemlélhetem a napkeltét. A Szent József templom és a Kalocsai Székesegyház között futja be a pályáját: nyáron a leghosszabbat, télen a legrövidebbet. Ilyenkor, a két templom közötti látvány, Márk evangélistát juttatja eszembe. Amikor Magdolna megy sötétben, abban a hiszemben, hogy Jézus meghalt és eltemették. A halál sötétségét a zsoltáros is megénekelte. Nemcsak azért, mert a sírban nincs világosság, hanem azért, mert kioltódik minden, ami értelmesnek tűnt addig az ember életében. Aki életében küszködött, dolgozott, a halálával érvényét vesztheti mindennek.

A sötétség birodalma – lehetne ezt mondani a halálra, de már a Római Birodalomba is beszűrődött a keleti Ízisz- és Nap-kultusz hatása, és mindenki oda ment, ahol éppen felkel a Nap. Amit Istennek tartottak az egyiptomiak, a kereszténység pedig arra a csodálatos következtetésre jutott, hogy az maga Jézus Krisztus. Szimbóluma lehet egy égitest, de az igazi Napunk a feltámadt, a világosságot hozó Krisztus, ezernyi gonddal-bajjal meggyötört lelkünkben.

Már az agg Simeon így énekelte meg prófétaí módon, amikor kezébe vette a 40 napos kis Jézust, hogy világossággul a pogányok megvilágosodására. A pogányoknak, akik lehet, hogy sok Istenben hittek, s látva a természet körforgását, a feltámadást nem hitték. Az Akropoliszon a nagyon művészi módon elkészített szobrok ezért lettek nagyon szomorúak. A pogányság ősi szomorúsága vetül ki még a művészetben is, mert a halál végzetével megváltatlan az ember. Jézus viszont a mi örök Napunk. Feltámadt a halálból, s ezzel megvilágosította az emberi életet, hogy ennek ők is részesei lehetnek. Halljuk

az Evangéliumból, hogy az aggódó hírt meghalló két apostol, Péter és János nem tétlenkedik, hanem egyszerre indul el a sírhoz. És megad Jézus Péternek minden jogot, bár előtte ő volt az, aki megtagadta őt. Mert belépve a sírba, a szeretett tanítvány hamarabb jutott el a hitre. Ugyanazt látta János és Péter, hogy nem sírgyalázás történt, hanem feltámadás. A szeretet megköveteli, megkívánja, hogy a másik örökéletű legyen. Ezért sírunk a temetéseken. Gabriel Marcel mondja: „Nem az a baj itt, hogy te meghalsz, vagy én meghalok, hanem az a baj, hogy az hal meg, akit szeretünk. Vagyis a szeretet kívánja az öröklétet.”

Én még nem találkoztam olyan emberrel, aki áldozatosan szerette volna embertársait, miközben harcos ateistaként éli életét. Ez az ateista humanizmus drámája. Azt akarták, hogy legyen egy eszményi társadalom, ahol majd mindenki másokra gondolva, másokért élve, hit nélkül megteremt egy földi mennyországot. Hát, ez nem valósulhatott meg. Bármennyire is akartak szép eszmékkel lelkesedni, ellenkezőjére fordult minden, mert a hit és a szeretet összetartozik. A szeretet ugyanis megkönnyíti a hitet. Exupéry, a Kis herceg írója szerint: „Jól csak a szívével lát az ember.” Az értelem előtt sok mindent fel lehet sorakoztatni, és kell is, mert a mi hitünk értelemszerű meghódolás Isten előtt. Megkeressük a feltámadás emberi ésszel megokolható indokait, de az még kevés ahhoz, hogy valaki a hitünkig eljusson. Ám a szeretet, ami Istenből sugárzik, visszhangra talál az emberben. És akkor kel a hit életre, mint örök isteni erény.

Sokszor panaszkodunk, hogy mennyire rideg világban élünk, mennyi baj ér bennünket. Mert hiányzik a hit. Amitől minden erőszakosság távoli. Ahogy a Szentatya többször mondta: aki az Isten nevében erőszakosságot követ el, káromolja őt! Jézus mondta: Lesznek idők, amikor megölnék benneteket, és azt hiszik, hogy ezzel szolgálatot tettek Istennek. De hát ez a tévelygés, ez a pogányság. A kereszténység ebben bármelyik világvallással szemben eszményi magasságú. Hiszen a szeretet etikáját olyan magasra senki nem tette, mint Jézus. Sorolhatja bárki, hogy a keresztények mennyi bűnt követtek el. Németh László mondja: van az indulatnak véres volta, és az eszmének is véres volta. Azzal még lehet valamit kezdeni, hogy emberek gyarlóságból gyűlölködnék, de ott, ahol az eszme, a gondolat is gyűlölködő, az nem ér már semmit, mert egyenrangú a káromlással.

Nietzsche azt mondta ránk, keresztényekre annak idején, hogy: „Az irtalmas Istent akarjátok utánózni, de csak a ti gyávaságotokról,

a ti gyengeségeitekéről tesztek tanúságot.” Mi ennek az ellenkezőjét valljuk. Amit Szent Pál mond: „Isten gyengesége erősebb az emberéknél...” Mert az Isten végbe viszi üdvözítő tervét, de meghagyja benne az ember szabad akaratát. Evangéliuma végén írja János: „Akkor értették meg, amikor bementek a sírba, s a lepleket összehajtva találták, látva, hogy feltámadt Krisztus a halálból.”

Isten úgy viszi végbe az üdvözítésünket, hogy ugyanakkor gyakorolja irgalmát, igazságosságát, amikor ezt kéri tőlünk. Jézus Krisztus feltámadásával egy új teremtes kezdődött. Egy új, teljes és örökéletű létformára támadt fel Ő az emberségében, s ez lett a keresztény ember számára olyan túlvilág, ahová vágyakozik, ami értelmet adhat az életének.

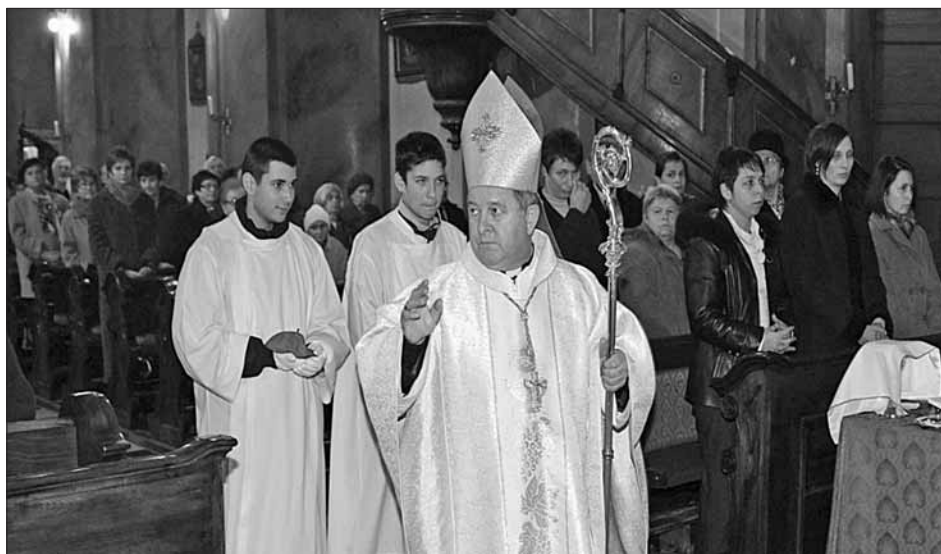
Az újrateremtés új életformát hozott, éppen ezért, akik eljutnak a feltámadás hitére, azok nem úgy szemlélik már a világot, mint a hit nélküliek. Ezért mondja újabban a teológia, hogy az örök élet már itt megkezdődik, mert más szemléletűvé válik a feltámadásban hívő ember. Ez az igazi öröme a kereszténységnek. Minden buta riporteri kérdést félretéve, az átlagembernek a húsvét azért több egy pihenőnapnál. Van eszem-iszom, de valamiképpen kapcsolódik ez az öröm Krisztus feltámadásához. Nem vetjük meg a világ teremtett javainak felhasználását, de tudjuk, hogy az mind múlandó. Az Isten örök életre teremtő szava marad csak az igazi öröm. Ezért számunkra a húsvét, bár kisugárzásában népszokásokat is kitermelt, helyén való. Inkulturációja a hitnek, de ahogy azok jönnek, változnak, elmúlnak, úgy nem lehet csak abba kapaszkodni. A feltámadt Krisztusba vetett hit az örök és ez élteni az egyházunkat. Ez teremtette meg az alapjait, ez a tény vezérli az egész üdvösségtörténetet, és ez a keresztény embernek minden korban a lelke örömét és békéjét jelentheti.

Húsvét van, az ünnepek ünnepe. Kívánhatnék többet, mint a feltámadás hitét? Ez adjon reményt mindannyiunknak, és erőt a szeretet-hez. Ami ha minden húsvétal megerősödik bennünk, akkor a keresztény életünk megkapja az igazi célját és értelmét. Az idei húsvét, mint ünnep elmúlik, de tartsuk meg magunkban azt az életérzést, amit a feltámadás hozott, a keresztény ember lelkének igazi derűjeként.

*Kalocsa, Szent József zárdatemplom, húsvétvasárnapi szentmise,
2015. április 5.*

Hittanos sportolimpia Halason

Tudományos konferenciát hallgattam a versenyzés lélektanáról, aminek az volt a lényege, hogy az emberi természetnek gyerekkortól velejárója legyőzni a másikat, jobbnak, erősebbnek, gyorsabbnak, kiválóbbnak mutatkozni a többinél. A Jóisten teremtette belénk a versenyzésnek a képességét és hajlamát. Amire lehet azt mondani, amit minden más cselekedetre, hogy az eredeti bűn következtében még a versenyzés is megromlott az emberek között, bár mindig az viszi előbbre a világot.

Egy versenyben azt díjazzák, aki első lesz. A fordítottját, hogy valaki nem csinál semmit, megvetik. (Mátyás királynak voltak olyan emberei, akiket azért fizetett, hogy lustálkodjanak, mert kíváncsi volt, hogyan viselkednek ebben a természetellenes helyzetben. S a monda szerint rájuk gyújtotta a házat. Az egyik felkiáltott, a másik ordított, hogy ki kellene menteni mindenkit az égő épületből, a harmadik pedig már csak annyit érzékelt az egészből, hogy mekkora bűn a lustaság.)

Angol szót használva, a fair play igazi, tiszta játékot jelent. Amikor odafigyelünk a másikra, és a győzelem nem száll a fejünkbe. Nem gondoljuk azt, hogy mi mindent meg tudunk ten-

ni. Emlékszem rá, még a hetvenes-nyolcvanas években volt egy bokszo, aki áttért az iszlám hitre. Ali úgy érezte, hogy a leg-erősebb, nincs nála különb a világon. De végül őt is kiütötték. És a minap remegő emberként láthattuk viszont. Rá is igaznak bizonyult: Isten az alázatost felemeli, a gőgöst megalázza.

Az apostolok között is volt versengés. Megkérdezték egymás-tól, hogy ki a nagyobb Jézus jobbán vagy balján. De volt, aki ezt meghallván közölte: Aki első akar köztetek lenni, legyen a másik szolgája. – Ezzel fejezte ki, hogy a szeretetben legyen el-sőbb az, aki igazi elsőségre törekszik.

Húsvét reggelén Mária Magdolna elment Péter és János apos-tolhoz, mondván: Jézust ellopták a sírból. János azonnal odafu-tott. Futásban nyilván a fiatalabb, a jobb erőnlét is megmutatko-zott, így ő ért el-sőként célba. Mégse ment be. Nem azért, mert félt, hanem meg-adta a tiszteletet Péternek, akit Jé-zus kiválasztott, hogy ő legyen a többinek a veze-tője.

A görög világ-ban az Olimpia sokat jelentett. Ma is vannak sporttelepeink, tornatermeink, ahonnan világel-sők léphetnek porondra. De a Philippi melletti Isthmosban meg-tartott olimpián már azért láthat-ták az akkori em-berek, hogy min-

Szent Pál: „Élek, de már nem én, Krisztus él bennem...”

denki Jézus Krisztus után fut, mert tudták Szent Páltól: Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.

A mai napon az egyházmegye hittanosai versengenek különböző sportágakban. S ezek látszólag olyanok, amelyeknek semmi közük nincs Jézus Krisztushoz. Holott igenis van! Mert ha ti ezekben a játékokban többé lesztek, megtartva a becsületes szabályokat, a másokra is odafigyelve, akkor a győztes szeretete nemcsak a csapatotokhoz, de ellenfeleitekhez, meg Jézushoz is közelebb visz benneteket. Volt egy teológus az elmúlt században, Hugo Rahner. Deus ludens (A játszó Isten) című könyvében van valami játékosság, valami önfeledtség. Mert a játék meg tud ízeletetni valamit a mennyország örömeiből. A földi élet egyhangúságát is csak a szeretet oldhatja fel. A nagyon jó játékban valamit meg lehet tapasztalni abból, hogy az idő nem úgy telik, mint egy iskolai órán, ahol dolgozatot kell írni. Hanem szinte megszűnik a megízlelt üdvösségtől, miközben önfeledtté, vídammá tesz mindannyiunkat.

*(Kiskunhalas, hittanos sportolimpia,
2015. április 18.)*

Pünkösdi búcsú Pálosszentkúton

Ebben az esztendőben az Anyaszentegyház felhívja a figyelmet a különböző szerzetesrendekre, amelyek bizonyítékai, hogy a Szentlélek jelen van az egyházban. Mert a szerzetesrendek mindig a közösség, az egyház megújulását szándékozták munkálkodásukkal.

Az ember számára adja az ajándékot a Szentlélek, hogy Krisztus követője lehessen. Az úgynevezett karizmákat, amiről mostanában sokat beszélnek, ha valaki valami nagy teljesítményt nyújt, vagy valamihez

kiválóan ért, arra azt mondják, hogy karizmatikus egyéniség. A karizmát a Szentlélek a közösség építésére adja. Mindig akkor és ott, ahol a legnagyobb szükség van rá. Könyvtárat tölt meg az a gazdagság, ami a különböző szerzetesrendekben az évszázadok folyamán megvalósult. Először a thébai, az afrikai sivatagokba jöttek össze. Éppen arra válaszul, hogy a keresztény üldözések elmúltával a felszabadult egyházban nagy lábra kapott az elvilágiasodás. Sokak úgy viselkedtek, hogy megosztott szívvel voltak keresztények, és nem volt meg bennük az elkötelezettség, mint a korábbi idők üldözött keresztényeiben. Ekkor Remete Szent Antallal az élen kimentek a pusztaságba, mert radikálisan akarták követni Jézus Krisztust.

Nyugaton a bencés rend megmentette a széthulló Római Birodalmat. „Ora et labora!” – Imádkozzál és dolgozzál! – jelszavával kultúrát, keresztény hitet átörökítő életszemléletet teremtett. Ha kellett, akkor a hitigazságokért küzdöttek, gondoljunk a Domonkos Rendre. Ha kellett, akkor a szociális feszültségek nyomorra adott radikális választ adta a Ferences meg a Pálos Rend. A végveszélybe jutott, ta-

tárok által elpusztított országot tették újra virágzóvá, amikor összejöttek Özséb köré a remeték, majd szerzetté alakultak át, és ahol ők voltak - Pázmány szavával - virágzott az ország is.

Később a tanító, a betegápoló rendek virágoztatták fel az egyházat. Elsorolni is sok azoknak a férfi-női szerzetesrendeknek a számát, amelyek életüket adták Isten Országáért. A legutolsó idők nagy keresztény tanúja volt Teréz anyja. A harmadik világra fordította a tekintetünket. A szerzetességben az evangéliumi tanácsok fogadalom formájában megmaradtak. Azok a tanácsok, amiket elsődlegesen maga Jézus élt meg. A szegénységet, az Atya iránti engedelmisséget és a tisztaságot cölibátus, vagy a női rendek szüzesség formájában. Ezek mind olyan valóságok – erről elmélkedtek ma itt a fiatalok –, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a mai világunk felfogásával. Ebből is látszik, hogy csak isteni eredetű lehet, mert nem lesz komfortossá, aki erre ráadja az életét, hiszen mindenki meg akar gazdagodni. Sokan ebben a világban, amikor igen nagy nyereség várható az ötös találatnál, a fél országot meg lehet bolondítani, hogy mindenki nyerjen, és milliárdos legyen. Nem azt mondjuk, félreértés ne essék, hogy pénzre nincs szükség. Dehogyan nincs. De az egészen más, ha valaki közcélokra akar adni, vagy csak maga akar nagyon gazdag ember lenni. S oda jutottunk ebben a világban, hogy körülbelül hatvan embernek van annyi vagyona, mint a Föld másik két-harmadának. Nagy kiváltság az ilyen emberek számára, ha legalább életük végén eszükbe jut, hogy nem vihetik át a másvilágra a vagyonukat. Én hallottam milliárdost sírni. Amikor telefonban elsírta, hogy rákos beteg.

A szerzetes akkor is vállalja a sorsát, amikor még fiatal, és jó erőben van. Mert a rendekben mindig válságot okozott, amikor nagyon meggazdagodtak. A szegénységnek a vállalása. Aztán ott az engedelmisség. Mai embereknek, hogy legyél engedelmes? Hát mindenki szabad akar lenni, és azt akarja tenni, ami a saját feje szerint valósítható meg. Márpedig a szerzetesnek nemcsak egy általános, Isten iránti engedelmisség a feladata, hanem az előljárója iránti engedelmisség, mert meg kell látni abban az Isten akaratát. S ez nem könnyű. Engedelmes lenni, hogy egyszer ide megy, egyszer oda megy, és hogyha küldik, akkor elmegy a világ másik tájé-kára is, mert az Evangélium és az egyház szelleme azt kívánja meg. A tisztaság, a házasságról való lemondás, hozzátevé azt, hogy mi katolikus keresztények szentségnek tartjuk a házasságot.

Tehát nincs bennünk egy emberi megvetés a házasság iránt, hiszen szentség, de Jézus azt mondja, hogy az Isten Országáért, ha valaki ezt vállalja. Ezt nagyon nehéz megérteni a mai világban. A honvédségnél a politikai tiszt az általában, miután egyedüli papnövendék voltam annál a harckocsizó alakulatnál, velem foglalkozott, és örökösen valami kérdést tett fel. Visszaemlékszem erre, azt mondta, nem értem én ezt a papi cölibátust. Akkor még divatos volt Gorkij Az anya című regénye. Mondom, abban azt írja a szerző, hogy nem szabad a főhősnek, Pávelnek megnősülni, hogy a párt javára éljen. Mondom, náluk az Isten Országáért van ez az életforma. Petőfi Sándor Háborúval álmodám című versében megálmodja azt, hogy halhassak a honért. A szerzetesek élni akarnak az Isten Országáért, és ez egy jel, hogy hisznek abban, hogy van egy olyan világ, ahol a házasság szentsége mellett az Istennek felajánlott életforma értékke és Krisztushoz hasonlóvá teszi őket.

Amikor a Szentlélek felvirágoztatja a rendeket, akkor arra bizonyítékot szolgáltat, hogy Jézus nem hagyott bennünket egyedül. Elküldte a nagy ígéretet, hogy őt képviselje, bennünk formálja ki a krisztusi életformát. Itt láthatjuk meg azt, hogy a Szentlélek a különböző szerzetes közösségekkel bizonyítékát adja annak, hogy az Isten életető ereje benne van az egyházban. Mert ha csak emberi erőre volna hagyatkozva, akkor már régen elpusztult volna. Az egyház nem tudna megmaradni, ha nem volna Szentlélek, aki bennünket állandóan kegyelmeivel, karizmáival segít és éltet.

Éppen ezért, kedves bér málközők, most kérhetitek és kérjétek is az ajándékait életetek számára, s kérhettek karizmat is, hogy azt a közösséget, amiben éltek, segítsétek a közösségi összetartozásban, a szeretetben, és a Krisztushoz hű életformában. Nagy feladat ez, de a Szentlélek azért árad ki azóta is állandóan, hogy ebben bennünket segítsen. A mi feladatunk most az, hogy imádkozva kérjük, várjuk az első apostolok módján, akik között ott volt a Szűzanya, mintegy tanítónőként, mennyei anyjukként, aki később majd az egész egyháznak lesz az égi pártfogója, édesanyja, elől járva az imádságban. Az imádság volt a feltétele, hogy a Szentlélek eljöhessen. Imádkozzunk mi is, kérve az ősi zsoltáros szavával: "Áraszd ki lelkedet, és minden életre kél, és megújítod a föld színét."

Bérmálási szentmise Pálósszentkúton, 2015. május 23.

Magyarságunk szentélyében

Szent ez a hely, ahol most vagyunk. Egyszerre jelkép, tanú és felhívó jel. Jelképe a magyar kereszténységnek, élni akarásnak, Mária-tiszteletnek és a magyar nemzeti gondolatnak. Kisfaludy Károly Mohács című versét így fejezi be: „Él magyar, áll Buda még!” És áll a Budavári Főtemplom is. Amit egy ideje Mátyás-templomnak hívunk, de eredetileg Budavári Nagyboldogasszony, illetve Koronázó templom névvel illették. Jelképe a magyar kereszténységnek, a Mária-tiszteletnek, hiszen a Nagyboldogasszony titulus már eleve mutatja, hogy a magyarság mindig tisztelte és vallotta Szűz Mária mennybevételét. Ez az ünnep arra emlékeztet bennünket, hogy Szent István felajánlotta neki a koronát. Nem a koronának ajánlották fel Magyarországot, hanem a koronával együtt Magyarországot a Boldogságos Szűz Máriának.

A török hódoltság végén a budavári harcokban, amikor a löporos raktár felrobbanása kibontotta azt a falat, amit az elfoglaláskor emeltek, hogy elrejtsek Szűz Mária szobrát, akkor a magyarság számára egyértelmű volt, hogy a mi Nagyboldogasszonyunk megmentette a magyarságot, ahogy ezt az épületet is. Holott tanúja volt ezer év alatt minden jelentős országos eseménynek. Szent István király korában már megvetették alapjait, de a tártárjárás előtti időkről nem sok emlékünks van.

Onnantól kezdődött a második államalapítóként emlegetett IV. Bélának egyrészt a fogadalomtevése, másrészt az a reálpolitikai elgondolása, hogy csak kőépületek menthetik meg az ellenségtől a népünket. Ekkor kezdődött a várak építése, benne ezzel a gyönyörű templommal. Ami tanúja lett minden jelentős eseménynek, ami az ország sorsára kihatott. A török hódoltság szenvedő alanyává vált, hiszen rögtön dzsámit építettek benne, és itt ünne-

pelték hódításukat. Gül Baba állítólag itt halt meg, amikor olyan erőteljesen énekelt és örült, hogy török kézre került az ország. De a későbbi szabadságharcok is megviselték ezt a templomot, majd pedig a második világháború, s az utána jövő elhagyatottság.

Fiatal voltam, 17-18 éves, amikor először feljöttem a várba. Egy falubeli volt itt a portás, aki körbevezetett. Elszomorító volt az akkori elhagyatottság. Nemcsak a Sándor-palota, hanem minden olyannak tűnt, mintha nem lett volna gazdája. Mintha szándékosan így hagyták volna, egyfajta mementóként. Emlékeztetve a háborúra, meg arra – benne volt ez a gondolat is –, hogy volt egy kereszténység, ami már a múlté. De hála Istennek, idővel elkezdődhetett e templom igazi felújítása, ami még nem fejeződött be, de már most is szinte teljes szépségében pompázik.

Istennek ez a háza emléke és tanúja a különböző építészeti elgondolásoknak, küzdelmeknek. Mert úgy hinné az ember, hogy a művészet békés része az ember lelkiségének, életformájának, holott je-

lentős küzdelmekkel jár az is. Nagyon sokszor emberi egzisztenciák roppantak meg, és tudjuk, hogy például az Esztergomi Bazilika építéskor még gyilkosság is történt. Ma is vannak kardcsörtetők a művészetek mezején, és tudjuk, ennek igazi magyarázatát nem a különböző irányzatok adják, hanem a pénz. Ami sajnos rendre megrontja a művészetek világát is.

Ez a templom egy üzenő, egy felhívó jel is. Csúcsíves tornya az Isten felé fordítja az ember figyelmét. Tudjuk, viták voltak akkor is, amikor Schulek Frigyes visszaállította a régi elgondolás szerinti gótikus székesegyházat, hogy milyen legyen a tornya. De így a jó, mert a csúcsívesesség a magasba viszi az ember tekintetét, hogy emeljük fel szívünket a tekintetünkkel együtt. Benne van a prefációban: „Emeljük fel szívünket!” Amit a szem megtesz, azt kell a léleknek is tennie, amikor felemelkedünk Istenhez. A gótika talán az egyetlen olyan stílus, amiben még volt alázat, amiben még nem az egyéni virtuozitás mutatkozott meg, hanem a csendes és alázatos munka. Mert akkor még úgy építettek Istennek, hogy elsődlegesen az Ő dicsőségét akarták szolgálni. Robert Schumann mondta – aki Európa atyjának számít, és Isten szolgája címmel jelölték meg –, hogy számára a gótikus templom az, ami a keresztény Európa szimbóluma lehet. Mert benne az igaz művészet, a lelkiség és a tudomány, hiszen nem akárki tudott megépíteni egy ilyen gótikus épületet. Régebben nagyon sok templom összeomlott, már egy nagyobb vihar miatt is, éppen a statikai hiányosságai miatt. Tehát benne volt a tudomány, a szépség és a transzcendencia az igazi gótikus templomokban. Ebben is itt van, ahogy a hitben megért történelem is. Mert amikor belépünk egy templomba, kettős szemmel szoktunk szétnézni. Elsődlegesen bennünk van a hit, de a szemünket és a lelkünket azonnal megérinti a művészi értékekre való rácsodálkozás, ugyanakkor az a folytonosság, hogy kik jártak ide, hogy kiknek a hitével és a művészetével találkozunk egy ilyen alkalomkor. Visszarepülhetünk egészen a középkor elejéig, s az előttünk járó nemzedékeknek az Isten felé törekvését, a szépség utáni vágyát és a mély hitét egyszerre megélhetjük, ugyanakkor ebből megerősödést is kaphatunk, mert nem a templom építi a hitet, hanem fordítva: a hit a templomot.

Óhatatlanul egy kőbe írt lenyomata ez az előttünk járó nemzedékek hitének. S ahogy Szent Péter apostol mondja a levelében: tinektek élő kövekké kell válni az Isten egyházában és templomában. Nyugati nyelvek még jól érzik ezt a nagyszerű kettős jelentést, hogy

a templom egyszerre az egyháznak és egyszerre a templomnak is a megjelölésére szolgál, legyen az église, church, Kirche és így tovább. De még a magyar nyelv is őrzött belőle valamit, hiszen találkoztam olyan öregekkel, akik azt mondták, hogy már rég voltam a szentegyházban. Tehát az egyház és a templom egységben van. Sosem felejttem el, Vácon – még kispap koromban – volt egy öreg ferences szerzetes. Nagy harca volt a műemlékesekkel. Végző elkese-redettségében azt mondta, hogy jegyezzék meg, én sokkal jobban szeretem ezt a templomot, mint maguk, mert maguktól összedőlhetett volna bizonyos időkben, de én akkor is kitartottam... Hát, hasonlókat én is tapasztaltam, mióta nekiláttunk a Kalocsai Székesegyház felújításának. Ha nem döntök e hatalmas munka mellett, talán már tornya sincs, mert kézzel el lehetett volna morzsolni a gerendázatát, és ezernyi nem várt gonddal-bajjal szembesülünk naponta, a rekonstrukció során. Ha nem nyúlunk hozzá, lehet, hogy összedől. De ha hozzányúlunk, mindjárt vannak nagy szakértők, akik megmondják, hogy mit, hogyan kellene tennünk. Én azt szeretném az elkövetkező időkben – s ezért küzdök néha botrányosnak tűnő meg-

nyilvánulással, levéllel –, hogy olyan műemlékeseink legyenek, akik katolikus hívő emberek. Mert döbbenetes, amikor jön valaki a Hit Gyülekezetéből, mint műemlékvédelmi szakember, s ha kiejtjük a szentek nevét, húzogatja a száját. Ennek magam is tanúja voltam. Nekünk olyan szakemberek kellene, akik az Evangélium olvasásánál mondják: hidd azt, amit olvasol, és amit hiszel, azt tedd! Amit hiszünk és szeretünk, azért fáradozunk, s azért nem sajnálunk semmi áldozatot, mert ránk vonatkozik legjobban az, amit a zsoltáros mond: „Szeretem Uram házad ékességét...” A makkabeusi könyvben olvashatjuk, amikor lerombolták a templomot, Makkabeus Júdás azt mondta a többieknek: „Most legfőbb dolgok a templom felépülése legyen!”

Így vagyunk mi is, hogy szívügyünknek tartjuk, és mindent megteszünk azért, hogy részint megbecsüljük az ősök munkáját, szépirodalmát, művészetét, ugyanakkor hozzá is tegyük a miénket, de nem magunkért, hanem Isten dicsőségére. Mert ott, ahol az emberek a maguk dicsőségére építenek, ott embertelenné válik az élet. Emlékszünk még olyan városokra, ahol nem építettek templomot, csak haszonépületeket, vagy ami az eszmét emelte ki. Embertelenné lett az élet. Ott, ahol az Isten dicsőségét szolgáljuk a művészettel, ott felemelkedik az ember, mert nem az Istennek van szüksége arra, hogy mi dicsőítsük őt, hanem nekünk. Mi így akarjuk dicsőíteni, a művészet által is, hiszen a szépség isteni kategória, és örüljön, akinek van érzéke hozzá, van talentuma, és főként nagy elszántsága, hogy a szépséggel az Istent szolgálja és dicsőítse.

*Budapest, Mátyás templomi ünnepi szentmise,
2014. május 27.*

Tartalom

Ne féljetek, nagy örömet hirdetek!	8
Negyed évezredes bajai templom	12
Segíts. hogy segíthessünk!	17
Nagyböjti szentmise Hajóson.....	21
Hazaszeretetre nevelve	25
Mindig úton vagyunk	30
Plébánosi beiktatás a Széchenyivárosban	36
Az Úr szőleje – és az emberi hit ereje	40
Tegyétek meg, amit Jézus mond!	44
Más emberként térve haza	48
Városmisszió Kecskeméten	52
Búzaszentelés Dunapatajon	55
A tudás, az út és a derű	59
Őrizve Isten templomát	65
Évbúcsúztató gondolatok	69
Lelkünk öröme, békéje	72
Hittanos sportolimpia Halason	75
Pünkösdi búcsú Pálosszentkúton.....	78
Magyarságunk szentélyében	81

Tisztelt Közreműködők!

A szerző és a kiadó hálás köszönetet mond mindazoknak, akik kiváló szaktudásukkal, önzetlen munkájukkal segítették e kötet megjelenését, kiadását: Koloh Elek szerkesztőnek és Grócz Zita lektornak.

**Ez a kötet nem jelenhetett volna meg
az alábbi partnereink értő segítségével:**

Apostag Önkormányzata
Baja Város Önkormányzata
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat
Dabas Város Önkormányzata
Dunavecse Önkormányzata
Fülöpjakab Önkormányzata
Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata
Kunbaracs Önkormányzata
Kunadacs Önkormányzata
Ladánybene Önkormányzata
Lajosmizse Város Önkormányzata
Soltvadkert Önkormányzata
Tass Önkormányzata
Városcsokor Önkormányzata

Kiadó:
Farkas Galéria Bt.
Wojtyla Ház Nonprofit Kft.
Sorozatalapító: Farkas P. József
Felelős kiadó: Pásztor Jolán

Szerkesztő: Koloh Elek
Lektor: Grócz Zita
Munkatársak: Herczeg Mária, Fehér Tímea

Nyomdai munkák:
Dabasi Nyomda Zrt.
Felelős vezető:

ISBN 978-615-5064-07-4